

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses kasvukeskkonnas

Diana-Kirsti Keller

**LOODUSKESKKONNA NING LOODUSMATERJALI
KASUTAMINE LASTEAIAS ANIJA VALLA JA TALLINNA
LASTEAEDADE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maret Vihman

Narva 2022

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Diana-Kirsti Keller

.....12.05.2022,

Töö autori allkiri

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Diana-Kirsti Keller (sünnikuupäev 08.04.1972),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Looduskeskkonna ning loodusmaterjali kasutamine lasteaias Anija valla ja Tallinna lasteaedade näitel“, mille juhendajaks on Maret Vihman
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 12.05.2022

RESÜMEE

Usage of natural environment and natural material on an example of kindergartens of Anija parish and Tallinn.

Nature itself together with its authenticity and diversity has been left in the background in today's rapidly changing society. Lot of children grow up studying nature through pictures, stories, books and worksheets. Children lack direct contact with nature and they don't know how to relate that to real-life natural phenomena.

The purpose of this study is to ascertain the possibilities to use the natural environment and natural material on an example of kindergartens of Anija parish and Tallinn.

Overview of the importance of the growth environment of the child will be given in the theoretical part. It is acknowledged that child's values are shaped through natural science. The importance of natural environment is addressed in shaping child's physical and mental health. The essence and significance of outdoor training in the child's development is given in the theoretical part. The importance of natural materials in child's game is being highlighted.

The author used qualitative method in the research. The goal was to get generalizing data and the author used statistical data analysis for measuring. Purposeful selection was used in the research.

From the poll carried out it became clear that kindergarten teachers favour the use of natural environment in learning and teaching work. The research showed that teachers consider the natural environment together with its authenticity the best environment to shape the personality of the child. It became clear from the poll that in order to introduce natural environment teachers most often use observation and study tours of all methods. Areas that are most used by teachers to get to know nature were: I and the environment, language and speech. It became clear from the research that according to teachers children most often use rocks, branches, sand and leaves of natural materials.

The author concluded from the outcome of the research that natural environment is the best environment for the shaping of the child's personality. Also the author of the work inferred that natural materials are efficient tools for familiarizing oneself with nature.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. LOODUSKESKKOND JA ÕUESÕPE KUI LAPSE ARENGU TOETAJA JA VÄÄRTUSTE KUJUNDAJA	8
1.1. Kasvukeskkonna roll lapse arengus ja väärtushinnangute kujunemises	8
1.2. Lapse füüsilise ja vaimse tervise kujunemine	12
1.3. Õuesõppe olemus, võimalused ja looduslikud materjalid	13
1.4. Looduskeskkonna tutvustamise meetodid	19
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	24
2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	24
2.2. Uurimismeetodite valik ja kirjeldus	24
2.3. Uurimistöö valimi kirjeldus	25
2.4. Protseduuri kirjeldus	27
3. UURINGU TULEMUSTE ANALÜÜS	28
ARUTELU	36
KOKKUVÕTE	38
KASUTATUD KIRJANDUS	40
LISA. ANKEETKÜSITLUS	43

SISSEJUHATUS

Lapsest lähtuv õppimine on tänapäeva õppimise alus. Kõige paremini omandatakse teadmisi läbi erinevate meetodite kombinatsiooni. Lapses õpitava vastu huvi äratamine on kõige olulisem. Selleks kasutatakse erinevaid õpimeetodeid, millest üks olulisemaid on looduskeskkonna kasutamine õppetöös ning õuesõpe. Õuesõpe on aktiivne looduskeskkonna tundma õppimine, mis viib isiksuse ja kodaniku kujunemiseni (Vihman, 2016, lk 7).

Käesoleva bakalaureusetöö teema on tänapäeval aktuaalne, kuna on täheldatud, et eelkoolialiste laste õppimise eripära arvestades, tuleb loodusõpet läbi viia nii, et oleks võimalik õppetöös kasutada kõiki viit meelt (Nugin & Õun, 2017, lk 7). Looduskasvatus peaks alguse saama juba alushariduses, see aitab meil kasvatada keskkonnasõbralikku põlvkonda. Looduskeskkond pakub võimalust lapsel saada teadmisi juurde läbi eheda keskkonna neid kogedes ja katsetades.

Eestis on läbi viidud uuring, mille kohaselt on täheldatud, et õpetajad kasutavad oma igapäevatöös õuesõpet ning looduskeskkonda vähe (Tuuling et al., 2015).

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada looduskeskkonna ning loodusliku materjali kasutamise võimalusi Anija valla lasteaedade ja Tallinna lasteaedade näitel.

Uurimisküsimused, millele autor püüab vastuseid leida on:

- 1) Milliseid meetodeid kasutavad lasteaiaõpetajad, et tutvustada lastele looduskeskkonda?
- 2) Milliste teemade ning ainevaldkondade kaudu tutvustavad õpetajad lastele looduskeskkonda?
- 3) Milliseid looduslikke materjale kasutavad lasteaialapsed oma mängus õpetajate hinnangul?

Bakalaureusetöös kasutatud kirjanduse valimisel on autor tuginenud kaasaegsusele ja teemakohasusele. Töös on kasutatud erinevate autorite materjale.

Teema uurimiseks kasutas autor teemapõhist kirjandust ning esitatud küsimustele vastuste leidmiseks viis läbi ankeetküsimustiku, millele vastasid erinevad lasteaiaõpetajad.

Uurimiseks kasutas autor kvantitatiivset uurimisviisi.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest osast. Esimene osa on teooria osa, kus autor annab ülevaate looduskeskkonna tähtsusest ja vajalikkusest lapse arengus, samuti tutvustab õuesõppe olemust. Autor kirjeldab selles peatükis põhilisemaid looduskeskkonna tutvustamise meetodeid. Teises osas tutvustab autor uurimistöö metoodikat. Töö kolmandas osas toimub uuringu tulemuste analüüs, järelduste tegemine, kokkuvõtte kirjutamine ning ettepanekute tegemine.

1. LOODUSKESKKOND JA ÕUESÕPE KUI LAPSE ARENGU TOETAJA JA VÄÄRTUSTE KUJUNDAJA

Selles peatükis otsib autor vastust, miks on looduskeskkonna varajane tutvustamine tähtis lapse arengus. Töö autor proovib lahti kirjutada, miks on oluline, et laps õpiks tundma kõigepealt enda ümbritsevat keskkonda. Looduskeskkonna kasutus õppe- ja kasvatustöös aitab luua lapsel seoseid päriselu ja teadmiste vahel. Kasvades õpib laps hindama loodust ja väärtustama keskkonnahoidlikku mõtteviisi. See peatükk toetab ka ülejäänud bakalaureusetööd, kuna töös tahab autor välja selgitada looduskeskkonna kasutamise võimalusi õppe- ja kasvatustöös.

1.1. Kasvukeskkonna roll lapse arengus ja väärtushinnangute kujunemises

Kasvukeskkond on inimsuhteid hõlmav elukeskkonna osa, formaalsete ja mitteformaalsete seoste kogum, milles inimene tegutseb ja elab (Kaevats & Varrak, 1995). Esimesed lapse suunajad ja mõjutajad on lapsevanemad. Kodu keskkond mõjutab last suuresti. Alateadlikult omandatakse käitumise alustõed, sealhulgas ka suhtumine loodusesse. Juba varases eas peaks võimaldama lapsele tihedat kokkupuudet loodusega. Perekonna roll lapse väärtuste kujundajana on tähtis, samas iga kodu kasvatuskogemused ainukordsed, iga kasvataja isikupäraselt erinev ja eriline (Saarits, 2005).

Varases eas lapsele loodushariduse tutvustamine on ülioluline. Tänapäeva lapsed on kaugenenud loodusest, tihtilugu ei tunta ära kõige tavalisemaid puid ja põõsaid (Nugin, 2013). Johannes Käis (1996, lk 160) oli arvamusel, et loodusarmastuse eeltingimus on looduse tundmine, sest „armastada võime ainult seda, mis meile tuttav ja meie vaimule ligidal seisab“. Laste varajased kokkupuuted loodusega võivad arendada ökoloogilist kirjaoskust ja tõsta nende psühholoogilist heaolu (Norazlan & Said, 2022). Loodusharidus hõlmab nii loodusõpetust, keskkonnakasvatust, õuesõpet. Õpetajal, kes on lapse arengu toetaja, on suur ülesanne panna tugev ja samas töökindel alus inimese loodusteaduslikule mõtlemisele.

Loodusõpetuse eesmärgiks on tänapäeval looduses valitsevate seoste ja seaduspärasuste mõistmine. Uuringu kohaselt lapsed, kes on osalenud aktiivselt õuesõppega on suutelised looma sügavaid sidemeid loodusega, nad oskavad arendada iseendas valikutunnet ning tunnevad naudingut looduskeskkonnas olles (Berg et al., 2021).

Inimesed on kaotanud võime imestada ning avastada, see on viinud loodusest võõrdumiseni. Looduskeskkond annab võimaluse kogeda uut ning õppida erinevatest olukordadest. Millestki teada saamine annab palju pinnapealsemaid teadmisi, kuna on lahus emotsioonidest ja tegevustest (Dahlgren & Szczepanski, 2006).

Kodukoha loodus on kõige tähtsam kodu- ja kodumaa armastuse allikas. Koduloo õpetamise kaudu kasvatame loodus- ja koduarmastust, patriotismi ning jõuame ka inimsoo kultuuride saavutuste mõistmiseni (Käis, 1996).

Looduskeskkond, kui lapse arengu toetaja pakub võimalust lastel ise tegutseda, uurida, katsetada ning seejärel otsustada. Sellest tulenevad teadmised ja kogemused arendavad lapses fantaasiat ja loomingulisust (Tõhk, 2010).

Looduslikkeskkond oma mitmekülgsuse ja ehedusega on lapse arengule positiivse mõjuga. Seal tegutsedes ja mängides on lapsel lihtsam luua seoseid ning läbi emotsioonide jääb kogetu paremini meelde (Fjørtoft & Sageie, 2000).

Loodust õpime tundma kõigi meeltega. Samuti äratav looduskeskkond meis uudishimu erinevatel viisidel. Mõnele pakub looduselamust päikeseloojangu vaatamine, mõnele lumises metsas jalutamine, mõnele ilusa kivi korjamine. Võime saada ka looduselamust kadakapuust midagi meisterdades ning seda nuusutades. Looduskeskkond pakub meile lõhna-, värvi- ja vormielamusi. Looduses võib kogeda nii ohtlikke olukordi, kui ka turvalisust, kogeda üksindust, kui ka ühtekuuluvustunnet (Brügge et al., 2008).

Lapsed mängides looduslähedases väliskeskkonnas arendavad oma andeid ning loovust, samuti paljusid motoorseid oskusi, millele siseõppekeskkonnad ei anna nii palju võimalusi. Üha enam kujundatakse looduskeskkonnale lähedasi õpikeskkondi ning lapsevanemad valivad oma lastele lasteaiad, kus on suured õuealad ning eelistatakse, et need lasteaiad asuksid linnakeskkonnast eemal (Tsekouropoulos et al., 2021).

Looduslike elementidega õueala on oluline lapse arengus, kuna see annab võimaluse siduda teooria praktikaga. Tänu looduskeskkonna pidevale muutumisele annab see palju erinevaid võimalusi õppe- ja kasvatustöös (Nugin & Öun, 2017).

Perekond on esimene keskkond, kus laps õpib sotsialiseeruma. Lasteaeda tülles jätkub sotsialiseerumise areng. Lapse arengu suunajaks ja toetajaks saab lisaks vanematele õpetaja. Nii nagu õpetaja loob siseruumi kasvukeskkonna lapse jaoks, nii peab ta ka

looduskeskkonnas looma tingimused, et lapsed tunneksid seal ennast vabalt. Oluline aspekt keskkonna loomisel on silmas pidada füüsilist, vaimset, emotsionaalset ja sotsiaalset turvalisust (Nugin, 2013).

Erinevate materjalide kättesaadavus toetab lapse iseseisvumist. Ise hakkama saamine ning endale tegevuse leidmine toetab lapse positiivse enesehinnangu kujunemist ja aktiivsust. Laps peab tundma ennast looduskeskkonnas avatuna, ta peab saama seal toimetada omasoodu. See annab lapsele võimaluse õppida loodust tundma läbi enda tunnetuse. Läbi kogemuste õppides omandab laps teadmisi, mis loovad tal seoseid päris eluga ning teadmised kinnistuvad mällu paremini. Uuringus on tõdetud, et pedagoogid tunnustavad õues õppimist ning mängimist, samuti peavad nad oluliseks ning propageerivad looduslike materjalide kasutust. Mure kohaks on pedagoogide väheste teadmiste olemasolu looduskeskkonnas õppetegevuste planeerimiseks (Banou & Sakellariou, 2020).

Loodushariduse andmisel on muutunud õpetaja roll. Õpetaja ülesandeks on lapsele kogemuste pakkumine ning mitmesuguste tegevuste kavandamine ja läbiviimine.

Loodusõpetuse kaudu kujundatakse lapses huvi ümbritseva vastu. Samuti loob loodusõpetus aluse lapsele tutvustamiseks säästlikku suhtumist keskkonda. Lapsi tuleb suunata ja õpetada märkama inimtegevuse mõju ümbritsevale loodusele. Tuleb lapseni viia teadmine, et meie igapäevaelu on seotud mitmete keskkonnaprobleemidega. Igaühe panusest ja käitumisest sõltub ümbritseva keskkonna seisund (Timoštšuk, 2005).

Loodushoiu alus on looduse tundmine. Oluline on silmas pidada, et iga laps saaks juba varasest east elusloodusega kokku puutuda ning õppida teda tundma. Loodusega käsikäes kasvav laps on täiskasvanuna palju hoolivam ja alalhoidlikum looduse suhtes. Lapsed ja ka täiskasvanud peavad läbi mänguliste kogemuste loodust enda jaoks avastama ning läbi selle vaimustust kogema. Tänu sellele kogemisele õpib laps ka loodust hoidma ja kaitsma. Keskkonnaga tutvumisel on kindel seaduspärasus – omandatakse teadmisi „lähemalt kaugemale“ (Eensoo, 2011).

Alushariduse pedagoogil on ülesanne kasvatada lastes tähelepanelikkust ja huvi ning vastutustunnet looduse suhtes. Suures plaanis on õpetajate ülesanne kujundada lastest teadusliku kirjaoskusega inimesi, kes on tulevikus suutelised tegema inimühiskonna ja looduskeskkonna arenguks kasulikke ning vastutustundlikke otsuseid nii igapäevaelus kui ühiskonna tasandil (Timoštšuk, 2005).

Keskkonnaõpetusel ning loodusõpetusel on oluline koht isiksuse väärtushinnangute ja käitumismallide kujunemisel. Loodusõpetus aitab kaasa iseloomu ja isiksuse kujunemisele. Ümbritseva looduse tundma õppimine pole üksnes loomade ning taimede tundma õppimine, vaid ka põnev teekond maailmas valitsevate seaduspärasuste mõistmiseni. Loodusõpetuse olulisemad eesmärgid, mida õpetaja peab lastes arendama on looduses valitsevate seoste ja seaduspärasuste mõistmine, samuti tähelepanelikkuse ja huvi ning vastutustunde kasvatamine looduse suhtes. Kujuneb armastus ja hooliv suhtumine loodusesse (Timoštšuk, 2005).

Ajaga on muutunud loodusõpetuse aine õppepõhimõtted. Õppija loob ise enda jaoks uue teadmiste süsteemi, seostades õpitut isikupäraselt juba varem omandatuga. On muutunud ka õpetaja roll. Teadmiste esitamise asemel on õpetaja ülesandeks kogemuste pakkumine ning mitmekesiste tegevuste kavandamine ning läbiviimine. Tegevuste läbiviimisel on oluline, et laps saaks iseseisvalt aktiivselt õppida ning ise teadmiseni jõuda (Timoštšuk, 2005). Õpetaja on see, kes suunab lapsi looduskeskkonna seaduspärasusi märkama. Ta pakub kogemise võimalusi ning juhib ja toetab mõtlemist. Tegemise ja katsetamise kaudu õpib laps rohkem. Tegutsedes kasutab laps oma erinevaid meeli isikupärasel moel. Lapse mälu pildid, mis tal õppimise juures talletuvad on seoste rikkad ning püsivad kaua meeles. Kogemuse kaudu õppimine aitab lapsel mõista paremini looduse seaduspärasusi. Lasteaiaõpetaja ainulaadne roll on panna tugev ja samas n-ö töökindel alus inimese loodusteaduslikule mõtlemisele (Timoštšuk, 2005).

Loodusõpetuse õppimist eelkoolieas on soovitatav seostada teiste õppevaldkondadega. Õpetaja peab lastele looduskeskkonda tutvustama nii, et kujuneks terviklik ettekujutus loodusest. Oluline on luua seoseid teiste sobilike looduslaste teemadega, rakendades loovust erinevate tegevuste kavandamisel ja läbiviimisel. Tähtis on looduskeskkonna tundma õppimisel tutvustada lastele looduslikke materjale. Lastele tuleb luua võimalusi loovalt areneda, pakkudes erinevaid võimalusi looduslikke materjale kasutada. Õpetaja peaks suunama lapsi kasutama looduslikke materjale nii laste mängus, kui ka õppe- ja kasvatustöös.

1.2. Lapse füüsilise ja vaimse tervise kujunemine

On täheldatud, et lapsed, kes on viibinud palju õuekeskkonnas õppides ja avastades on tervemad, mängulisemad. Nende keskendumisvõime on hoopis parem kui õuekeskkonnas vähem viibinutel lastel.

Õpikeskkonnana on igasugune looduskeskkond asendamatu ja rikkalikke võimalusi pakkuv kasvukeskkond areneva lapse jaoks. Õues tegutsemine arendab last igakülgset. Looduskeskkonnas on laps pidevas tegutsemises, ta vaatleb, uurib, mõtleb, katsetab, analüüsib ning jõuab enda järeldusteni. Arenevad lapse kehalised võimed ning tervis saab tugevamaks (Brügge et al., 2008).

Erinevate uuringute tulemustena on täheldatud, et need lapsed, kes on viibinud palju õues on tervemad, tähelepanelikumad, tasakaalukamad ning rahumeelsemad. Lastel on märgatavalt vähem külmetushaigusi. Neil on tugevam immuunsüsteem ning tänu sellele haigestuvad nad vähem viirusnakkushaigustesse (Brügge et al., 2008).

On täheldatud, et vabas õhus viibimine ja füüsiline tegevus mõjuvad lastele hästi. Tegevused ja uute asjade avastamised looduses suurendavad tegutsemisrõõmu. Lapsed on stressivabamad ning uute asjade õppimine ja meelde jätmine ei ole looduses peale sunnitud. Uued teadmised omandatakse avastades ning samuti on lapse tervise seisukohalt ülioluline värskes õhus viibimine ning liikumine (Dahlgren & Szczepanski, 2006).

Tänapäeva kaasaegses ühiskonnas on üheks suureks probleemiks laste ülekaal. Selle põhjuseks võib olla turvaliste roheliste alade puudumine suurlinnades, kus lapsed saaksid ilma järelevalveta mängida. Õuekeskkonnas mängimine ja liikumine arendab lapses jämemotoorikat. See aitab nii koordineerimist, kui üldise liikumise arenemist (Constable, 2012).

On täheldatud, et looduskeskkonnas rohkem viibinud lastel on vähem stressi, vägivalda probleeme ning negatiivset enesehinnangut. Sellepärast on looduskeskkonnas toimetamine ja õppimine ülioluline kasvavale organismile. Õues õppimine aitab ennetada erinevaid probleeme nagu kiusamine, vägivald, erinevad terviseprobleemid (Vihman, 2016).

Õues õppimine hõlmab liikumist vabas õhus, et saavutada keskkonnavahetust ning kokkupuudet loodusega. Õuesõppe eesmärgiks lapse tervise seisukohalt on saavutada parem elukvaliteet ning sellega seoses ka tervis ning pöörata kasvava lapse tähelepanu säästvale ja

looduskeskkonda hoidvale arengule. Samuti on oluline lapse füüsiline areng, seda tuleb juba varakult toetada, võimaldades lastel hästi palju liikuda (Vihman, 2016).

Looduses liikumine ja viibimine mõjub lapsele väga hästi ka vaimselt. Looduslikkeskkond aitab vähendada närvilisust, stressi, annab praktilisi teadmisi ning oskusi, aitab areneda loovusel ja aktiivsusel. Väikelapseas toimub kiire kehaline areng. Lapse kehaline areng on aluseks tema minapildi kujunemisel.

Üha enam on jõutud teadmiseni, et looduskeskkonda ei võeta ainult vabaaja veetmise kohana, vaid ka vaimse ruumina ja enese taastamise kohana. Looduskeskkond pakub meile kohta, kus me saame panna kokku oma sisemise ja välimise tugevuse, et tulla toime igapäevaeluga.

Füüsiline ja motoorne areng on tähtsad, kuna need loovad eeldused edasiseks kognitiivseks ja sotsiaalseks arenguks. Selleks, et lapse kehaline areng oleks eakohane, tuleb luua talle liikumiseks head tingimused. Nad vajavad oma keha arenemiseks palju liikumisruumi. Looduskeskkond on ideaalne keskkond toetamaks laste keha arengut, pakkudes nii liikumisruumi, kui ka värsket õhku (Kasuri et al., 1998).

1.3. Õuesõppe olemus, võimalused ja looduslikud materjalid

Õuesõppe on terves maailmas üha enam populaarsust kogunud õppimisviis. Ta on õppemeetod, mille aluseks on vaatlused, isiklik avastus ja kogemus ning koos sellega mõtlemise arendamine võrdluse, analüüsi, sünteesi ja järelduste tegemise kaudu. Õuesõpet teostatakse vaatluste, temaatiliste mängude, õppekäikude, matkade ja katsete ehedas keskkonnas. Lühidalt öeldes hõlmab õuesõppe vaadeldava läbitunnetamist ja kogemist kõikide meelte kaudu (kuulmine, haistmine, kompimine, nägemine, maitsemine). Parim viis elukeskkonna tundma õppimiseks ja läbitunnetamiseks on viibida vahetult selles keskkonnas (Dahlgren et al., 2012).

Looduskeskkonna tutvustamine viib lapsed õue, mis omakorda mõjub lapse arengule ning tervisele hästi. Vahetu kogemuse kaudu õppimine ja värskes õhus viibimine aitavad järeltuleval põlvel saada terviklikuks ja tervemaks inimeseks.

Õuesõppe tähenduse on Mikk Sarv lahti kirjutanud järgmiselt : „Õues õppimine on õppimine ehedas looduskeskkonnas kõigi meeltega vahetu kogemise, ise tegemise ning kogetu teistele vahendamise ja edasiõpetamise teel“ (Sarv, 2007).

Looduses õppimine on eluliselt oluline õppimisviis. Minevikuga võrreldes on õues õppimise osa paraku vähenemas. Ühiskond on muutunud inimesekeseks. Ei tajuta tihti looduses valitsevaid ohte ning tegutsetakse vastuolus looduslike protsesside toimimise seaduspärasustega. Harilikult õpitakse loodust tundma seal, kus ei ole selle õppimise õige koht, vaid õpitakse seal, kus on õpetajale mugavamad õpetamistingimused (Raadik et al., 2010).

Üle- Eestilisest Tuuling, Õun, Ugaste uuringust (2015) selgus, et õpikeskkond, mis asub õues on väikelaste mitmekülgselt arenguks ja harimiseks oluline. Mängualad, kus laps mängib, peaksid võimaldama tal uurida looduskeskkonda, samuti tutvuda looduslike materjalidega ise neid katsudes ja kogedes nende eripärasid. Uuringus osalenud õpetajad pidasid oluliseks seikluslikku ja füüsilist õuesõppe vormi (Tuuling et al., 2015).

Õpilastel ja õpetajatel tuleks sagedamini formaalsest õpikeskkonnast, koolimajast lahkuda ning suunduda elavasse maastikku vahetuid kogemusi hankima. Õpetamise ehadamaks muutmiseks on oluline laps loodus- ja kultuurinähtustega otsekontakti viia (Dahlgren et al., 2012).

Aristotelest võib pidada Euroopa esimeseks loodusteadlaseks. Tema looduskäsitlus oli terviklik ja orgaaniline. Ehedas keskkonnas loodusnähtusi tundma õppides on kõige tähtsam esmane meeleline kogemus. Aristoteles on öelnud: „Teadvuses pole midagi sellist, mis pole sinna jõudnud meie meelte kaudu“ (Ringbom, 1988). Aristotelese maailmavaade hõlmas sellist mõtet: „Meele liikumisse panemine viib praktilise tegevuse eesmärgistuseni“. Seda kirjeldab Aristoteles oma kuuendas raamatus „Nikomachose eetika“ (Ringbom, 1988).

Õuesõppe pedagoogika järgi teadvustab õuesõppe esmast kogemust. Esmane kogemus ei muutu teadmiseks enne, kui seda on töödeldud mõistuse kaudu. Praktiline teadmine omandatakse õuetevustes (Dahlgren et al., 2012).

Õuesõppe on ehe ja kõigi meeltega õppimisviis, mis aitab paremini tundma õppida elukeskkonda. Loodusõpetuse tõeliseks ülesandeks on arendada noortes kõiki vaimseid võimeid (mõistust, tahet) ja kõrgemaid väärtusi (kõlbelisi, esteetilisi ja intellektuaalseid tundeid) (Vihman, 2016, lk 7).

Looduskeskkond pakub lapsele mänguruumi, avastamist ja kogemist kõigi meeltega. Loodus ise on ehe, koos looduslike materjalidega, mis võimaldavad lapsel õppida, kogeda

ja tunnetada uut läbi eheda keskkonna. Last puudutab see, mis erutab tundeid, laps otsib elamusi (Kuurme, 2003).

Õuesõpet võib läbi viia igal maal ning sellega tulevad toime igasuguse koolitustaustaga õpetajad. On mitmeid kohti kuhu minna lastega õppima. Õuesõpet saab korraldada nii lasteaia õuealal, kooliõuealal, aias, pargis, linnakeskkonnas, muuseumis, raamatukogus. Kõige tähtsam on saada nendest õpikeskkondadest õpilasel vahetu kogemus. Õpetaja eesmärk on anda lastele võimalus tegelikkusega vahetult kokku puutuda ning selles aktiivselt osaleda (Dahlgren & Szczepanski, 2006).

Tähtis on, et laps saaks ise iseseisvalt aktiivselt õppida, tegutseda ja kogeda ning seeläbi jõuda ise teadmiseni.

Eestis on loodud mitmeid keskkonnahariduskeskusi, kus viiakse läbi mitmeid õppekava toetavaid programme. Nende keskuste põhieesmärk on tuua loodusele lähemale nii lapsi, kui ka täiskasvanuid. Keskkonnahariduskeskused ehk teisisõnu looduskeskused toetavad looduse tundma õppimisel nii lapsi, kui õpetajaid. Sealne õpikeskkond on looduskeskkond, kus õpe toimub läbi ise tegutsemise ning kogemise. Tähtis aspekt selle juures on see, et looduskeskuste õpperajad ja programmid on mõtestatud ning kindla eesmärgi ning suunitlusega ülesehitatud (Eensoo, 2011).

Lapsele tuleb õppimine teha huvitavaks. On aru saadud, et õpikeskkond peab andma õpilasele võimaluse täiendada oma teadmisi kogemustega. Selle läbi saada uusi teadmisi ning mõista looduse seadusi ning loodushoidu. Keskkonnaga tutvumisel on kindel seaduspärasus – omandatakse teadmisi „lähemalt kaugemale“ (Eensoo, 2011).

Kopenhaageni Ülikoolis läbi viidud uurimuse (Bentsen et al., 2009) kohaselt uuriti Taani õpilastel avatud õpikeskkonna ja tavapärase klassiruumi õpikeskkonna mõjusid koos. Järeldati, et tavapärase koolikeskkonna ning avatud looduskeskkonna erinevad omadused koos annavad kõige paremaid tulemusi ning toetavad erinevate pädevuste saavutamist õpilastel.

Keskkonna hariduskeskustes ei saada ainult teadmisi ja kogemusi loodusharidusest. Suurt tähelepanu on pööratud ka käitumis- ja tarbimisharjumustele. Suhtlemine rühmas ning suhtlemine ümbritseva kogukonnaga aitab kujundada väärtusi ja väärtushinnanguid. Samuti

aitab see mõista säästva arengu vajadust ning seda, et igaühel meist on kohustus ning ülesanne loodust ning ümbritsevat keskkonda hoida ja kaitsta (Eensoo, 2011).

Lapsed avastavad maailma pidevalt. Erinevad mitmekesised kohad looduses loovad laste mõistuses tegevusi. Tähtis on õuesõppe puhul kasutada mitmekesist, mitmete looduslike elementidega õuekeskkonda, erinevaid tehiskeskkondasid. See loob ideaalsed võimalused laste loovuse ja loovtegevuste arenemiseks. Et soodustada ja juurutada õues õppimist peavad meie kooli õuealad ja lasteaia õuealad muutuma looduslähedasemaks. Rohkem peaks olema puid, põõsaid, isegi kõrget rohtu.

Inimene on loonud inimsivilisatsiooni tänu sellele, et meil on võime õppida kogemustest. Õuesõppe ei määratle ainult kohta kus õpitakse, vaid ka õppimise teemat ja viisi. Õuesõpet võib pidada ka teadmiste vormiks, mis täiendab tekste ja õpperaamatuid ning mis on võrdne inimvajadustega (Dahlgren & Szczepanski, 2006).

Tähtis on hakata lastele looduskeskkonda tutvustama ning sellega arvestama juba varajases eas. J. Käisi õpetusest pärineb mõte: “Igas lapses elab lapsest saadik seesmine tung looduse poole“. Seda tungi võime vaadelda pärandusena kaugetest aegadest, mil inimene oli tõesti looduse laps ja loodusega lähedalt seotud (Käis, 1996)

Õuesõppel on ka kasvatuslik efekt – õppida mõistma, hoolima ja armastama ümbritsevat keskkonda. See on pedagoogika, kus haridus võrsub lapse loomulikust uudishimust. Ainult õues saab hulganisti nägemismuljeid, kogeda helisid, lõhnu ning märgata liikumist ja proportsioone (Vihman, 2016).

Õuesõpet saab korraldada kooliõues, pargis, aedades, linnakeskkonnas, õppevahendiks võib olla talu, muuseum, vabrik. Õuesõppe on võimalik jalutuskäikudel linnas, loomaaias, looduskaitsealal. Need kohad on seotud vahetu kogemusega keskkonnas (Dahlgren & Szczepanski, 2006). Samuti võivad headeks õpipaikadeks olla kauplus, turg, postkontor, tööstusettevõtte – oluline on see, et laps saab seal oma silmaga näha, käega katsuda, kuulata, sageli ka ise midagi teha.

Tavaliselt räägitakse õuesõppest, kui tegevuskesksest õppest. Seostatakse seda õppetööga välitingimustes, looduses. Keskne osa õuesõppe olemusest on tervikukogemus, temaatiline integratsioon ja õppiija vahetu kokkupuude õpitava objektiga (Dahlgren & Szczepanski, 2006).

Õuesõpet propageerivates lasteaedades on loodud õuesõppealad. Hea õuesõppeala võimaldab olla põnev, energiline, seikluslik, lärmakas, räpane – seal saab peitu pugeda, lõõgastuda, rahu leida, ehitada, uurida, avastada, joosta, ronida, hüpata, kasvatada, hooldada, harida, oma ideid ja teooriaid ellu viia (Nugin, 2013).

Kaire Keerbergi (2006) uurimuse tulemustest selgus, et lasteaiaõpetajad, kes peavad õuesõppimist tähtsaks, kasutavad õuekeskkonda. Õuekeskkond pakub piiramata võimalusi erinevate valdkondade lõimimiseks ning kogemiseks lapse kõigi meeltega.

Väliskeskkond pakub ainulaadset stiimulit, mis köidab laste tähelepanu ja huvi. Pulki, lilli, kive, mulda, vett uuritakse uudishimu ja õhinaga. Looduslikud elemendid on avatud materjalid, mis vastavad lapse kujutlusvõimele ja vajadustele. Taaskasutamisele ja looduslikele materjalidele uue tähenduse leidmine arendab lapsel mõtlemise, loovuse ja probleemide lahendamise seotud oskusi (Bento & Dias, 2017).

Looduslike materjalide kasutamine loob säästvama ressursi varustamisel. Looduslike materjale on lihtne leida, need on odavad ning ei paku selliseid piiratud võimalusi mida pakuvad kaubanduslikud mänguasjad. Samuti on looduslikel materjalidel suur mänguväärtus. Mänguressurssidena on looduslikud materjalid asendamatud. Nad aitavad lastel mõista ümbritsevat maailma esmalt otsese kontakti kaudu ja seejärel mängumaterjalina oma huvide ja loominguliste ideede järgimiseks (White, 2008).

Looduslikud materjalid on lapse mängu lahutamatud osad. Looduslikud materjalid nagu liiv, oksad, lehed, kivid stimuleerivad lapse kujutlusvõimet. Nad on lapsele kergesti kättesaadavad ning on üheks osaks lapsele looduse tundma õppimisel ja kogemisel. Looduslike materjale saab laps õppida tundma ka iseseisvalt läbi vaba mängu (Petit Early Learning Journey veebisait, 2020).

Õpikeskkonnana pakub loodus meile erinevaid võimalusi. Seal saab laps ise vaadelda, uurida ning katsetada. Looduslikud materjalid nagu kivid, käbid ja oksad on parimateks vahenditeks lapse loovuse ja fantaasia arenemisel. Mängides nendega areneb lapse kujutlusvõime (Tuuling, 2013).

Vabamäng loomuliku ja mõjuva tegevusena edendab kognitiivset, füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset heaolu, pakkudes lastele vajalikke tingimusi arenemiseks ja õppimiseks. Järeldustena toodi välja, et need lapsed, kes mängivad rohkem õues on avatud ja kaasatud

tõhusamale õppimisele ning tervislikumale arengule. Rõhutatakse veel suurt spetsialistide ja perede rolli laste vaba mängu toimetamisel looduskeskkonnas, kuna lastevanematel kaob siis teadlikkusest hirm looduskeskkonnas valitsevate riskide ja ohtudega (Bento & Dias, 2017).

Looduslike materjalidega on seotud looduslikud mängukeskkonnad. Asjade avastamine looduses tekitab väikelastes aukartust ning imestust. See annab neile võimaluse võtta riske, lahendada probleeme, vallandada loomingulisi külgi. Looduslikke materjale kasutades saavad lastest disainerid, kunstnikud, uurijad, koostööpartnerid. Oma vabas mängus kasutavad lapsed looduslikke materjale ehitamiseks, sorteerimiseks, kujundamiseks (Petit Early Learning Journey veebisait, 2020).

Looduslike materjalide uurimine on oluline, et kõita ja suunata laste tähelepanu looduse rikkusele ja mitmekesisusele. Looduslike materjalide kasutamine õppe- ja kasvatustöös annab suuri võimalusi lõimida mitmeid valdkondi. Saab tegeleda matemaatika, keele ja kõnega, kunstiga (Bento & Dias, 2017).

Looduskeskkond pakub loodusliku materjali kogemist lapse enda kätega ning meisterdades ja mängides areneb fantaasia ning loomingulisus. Mängides areneb laps märkamatult kogedes positiivsust ja uudishimu. Tegutsedes looduslike materjalidega hoitakse lapsel üleval positiivset pinget ning avastamisrõõmu. Uudishimu suunab last avastama uut kogemust (Tõhk, 2010).

Looduslikke materjale tuuakse ka siseruumi, luuakse lasteaiarühma loodusnurki. Lastevabas mängus enam kasutatavad looduslikud materjalid on oksad, lehed, lilled, muru, vesi, erinevad taimed, kivid, puukoor, käbid, seemned, muld, savi, liiv. Looduslike materjale kogudes peavad täiskasvanud olema lapsele eeskujuks. See annab lapsele teadmise, milliseid materjale korjata ning milliseid peaks vältima. Looduslikke materjale korjates peab veenduma loodusmaterjalide ohutuses.

Täiskasvanud saavad arendada lastes looduslikku intelligentsust, julgustades neid koguma ja kasutama erinevaid looduslikke materjale nii meisterdamiseks, kui ka erinevateks tegevusteks. Nendeks võiksid olla seemned, erinevad kivikesed, lehed, lilled, taimed. Sellega on võimalik suunata last märkama ümbritsevat loodust ning selline lähenemine aitab lapsel arendada loodushoidvat suhtumist (Wilson, 2012).

Kõigis õppimise ja heaolu valdkondades on looduslikud materjalid ühed parimad ressursid. Nad ümbritsevad meid kõikjal, neid on lihtne hoiustada ja neil on suurepärane mänguväärtus, mis stimuleerib ja toetab laia mänguvalikut (White, 2008).

Looduslikud materjalid võimaldavad lastel mõista ümbritsevat maailma esmalt otsese kontakti kaudu ja seejärel mängumaterjalina oma huvide ja loominguliste ideede elluviimiseks.

Looduslikel materjalidel on väga palju eeliseid:

- on suurepärased vahendid täitmaks laste lõputut uudishimu ümbritseva maailma vastu
- toetavad terapeutilist mängu, mis pakub emotsionaalset rahuldust ja toetab vaimset tervist
- edendavad teadlikkust ja emotsionaalset sidet ümbritseva maailmaga, aitavad kogeda hooajalisi rütme
- arendavad intellektuaalseid oskusi, läbi detailide sorteerimise ja klassifitseerimise arenevad sarnasuste ja erinevuste äratundmise põhioskused
- arendavad lapses nii peenmotoorikat, kui jämemotoorikat
- arendavad kujutlusvõimet ja loovust, neid saab lõputult kasutada ja kombineerida ning nad sobivad nii üksildaseks, kui ka ühiseks kujutlusvõimeliseks mänguks
- arendavad keelt mängulise suhtlemise kaudu (White, 2008).

Eelistatumad ja enamkasutatud looduslikud materjalid on: liiv, muda, puutüve koored, oksad, pulgad, erinevad kivid, kruus, lilled, kroonlehed, ürdid, kaunviljad, tammetõrud, kastanimunad, erinevate taimede lehed, muru, suled, kaunviljade kestad jne.

1.4. Looduskeskkonna tutvustamise meetodid

Selles peatükis tutvustab autor õues õppimise enam levinud meetodeid. Õpetaja, kui lapse arengu toetaja peab looma lapsele võimaluse tutvuda looduskeskkonnaga juba varases eas. Väike inimene jälgib oma erksate meeltega teda ümbritsevat keskkonda, avastab uusi asju ning rikastab oma kujutlusvara.

Üheks enam kasutatavaks looduskeskkonna tutvustamise meetodiks on vaatlus. Vaatlus on loodusõpetuse põhinõue. Ta on meeleline tunnetus. Vaatlus on uurimismeetod, mis treenib mõtlemist, aitab luua seoseid ning teha otsuseid. Vaadeldavad asjad mõjutavad lapse meeli

ning sellepärast vaadeldakse objekte mitme meele abil. Õpetaja peab õpetama lastele mitte fakte teadma, vaid neid otsima ja leidma. Vaatluseks tuleb anda lapsele piisavalt aega. Vaatluse käigus õpib laps tähelepanu koondama, võrdlema, analüüsima ning sünteesima. Kõik see protsess arendab lapse mõtlemist (Vihman, 2016).

Vaatlus arendab tundeelu imetluse astmelt kõrgemale – kõlbelisele tundele (kaasaelamine, armastus, hoolitsus) (Käis, 1996).

Üks tähtsamaid tunnetustegevusi on vaatlus. Selle kaudu saab arendada lapse tähelepanu, mõtlemisioskust ning keskendumisvõimet (Kulderknup, 2009).

Vaatluseid võib liigitada mitmeti. Nad võivad olla individuaalsed või grupiviisilised, samuti vaadelda saab looduselemente, elusolendeid, kultuuri, keskkonna seisundit. Vaatlus treenib lastel keskendumisvõimet, mõtlemisvõimet ning tähelepanu. Vaatluse seisukohalt on hea tõdeda, et alati on võimalik märgata midagi uut ja kogeda ning avastada teise nurga alt (Vihman, 2016).

Loodusvaatluse üheks eesmärgiks on õpetada last loodust uurima ning tähele panema looduses toimuvaid muutusi ja seoseid. See arendab lapses tähelepanuvõimet ning keskendumisvõimet (Timoštšuk, 2010).

Lastes ei teki huvi looduse vastu iseenesest, neid tuleb suunata loodust jälgima ja vaatlema. Tähtis on veel õpetada lapsi märkama muutusi ja seoseid looduses. Oluline on, et vaatlus oleks jõukohane antud eale. Vaatlusi saab liigitada plaanipäraseks organiseeritud vaatluseks ja juhuslikuks vaatluseks. Plaanipärane vaatlus on varem planeeritud, juhuslik vaatlus viiakse läbi siis, kui ilmneb selleks ootamatu võimalus (Raadik et al., 2010).

Huvi tekkimise korral suunab laps tähelepanu loodusnähtuse või loodusobjekti vastu ning ta on valmis seda tähelepanelikult ning üksikasjalikult vaatlema. Enne vaatlust peab õpetaja seadma vaatluse eesmärgid. Hea on, kui õpetaja juhib vaatlust. Erinevad suunavad küsimused sobivad vaatluse juhtimiseks. Vaatlus vajab süsteemi ja järjekorda – looma vaadeldakse peast alates, taime vaadeldakse juurest alates. Vaatlusele lisandub kõigi meeltega saadud andmed. Õppijale on see vajalik, kuna kõigi meelte kasutamine teadmiste omandamisel aitab luua õppijal mitmekesiseid mäluseoseid ning samuti tunnetusseoseid (Timoštšuk, 2005).

Loodusõpetuse tundides areneb lastel loogiline mõtlemine, see õpetab tegema selgeid otsuseid ja valikuid. Vaatlus ja katse nõuavad täpsust, põhjalikkust, järjekindlust ning püsivust. Selle kaudu kogetu, nähtu ja kuuldu seisab paremini meeles, kui raamatust loetud tarkused. Vaatluses osalevad kõik lapse meeled kuulmine, nägemine, kompimine, haistmine. Kui vaatluses osaleb mitu meelt, siis on kogemused ja tunded meelde jäävamad, emotsioonid ja tunded kestavad kauem ja sööbivad lapse mällu (Vihman, 2016).

Katsed on asendamatud vahendid loodusobjektide ja looduses valitsevate seoste ja seaduspärasuste tundma õppimiseks. Loodusõpetus on tihedalt seotud katsetega, kuna nende eesmärgiks on võimaldada kogeda loodusega seotud nähtusi. Kuna laps õpib kõige paremini läbi kogemuse, siis on katsed head vahendid loodusnähtuste seaduspärasuste selgeks tegemisel (Timoštšuk, 2005).

Katsete läbiviimine on oluline õpikogemuste mitmekesiseks muutmiseks. Oluline on katsete läbiviimise juures näidata, tutvustada ning selgitada lastele loodusega seotud nähtusi (Timoštšuk, 2010).

Katseid saab läbi viia nii individuaalselt, paaristööna või väikestes gruppides. Kui lasteaialapsed iseseisvalt katset läbi teevad, peab õpetaja ennem katse ette näitama ja seejärel vajadusel lapsi katse sooritamise ajal abistama (Timoštšuk, 2005).

Õppekäiguks võime lugeda meetodit, mis annab võimaluse varem õpitut igapäevaeluga seostada. Õppekäigu eesmärk võib olla mingit teemat ette valmistav (objektidega või nähtustega tutvumine, loodusliku materjali kogumine) või teemat kokkuvõttev (õpitud teooria seostamine praktikaga). Õppekäigule peab eelnema õuetunni sissejuhatus, eesmärkide ja ülesannete kirjeldamine ning kasvatuslik eelseletus (Vihman, 2016).

Õppekäigu õnnestumiseks peab lastele andma selged ülesanded, tegevussuunad ja tegevusjuhised (Salumaa & Talvik, 2003).

Matkad loodusesse on üheks olulisemaks meetodiks looduskeskkonnaga tutvumiseks. Matkad peaksid olema huvitavad, lõbusad ja uudishimu lastes äratavad (Nugin, 2013). Matka õnnestumiseks ja seatud eesmärkide saavutamiseks on oluline planeerimine ja eelnev tegevuste välja mõtlemine. Matkad pakuvad lapsele vaatlemist ning erinevate aistingute kaudu kogemist (Viola, 2003).

Õpilased on õppekäigul aktiivsed osalejad, nad ei ole passiivsed kuulajad. Nende ülesandeks on õppekäigu ajal täita erinevaid ülesandeid. Ülesanded peaksid olema koostatud nii, et panevad õpilasi märkama, otsima, võrdlema, probleeme lahendama ning vajadusel valikuid tegema. Peale õppekäiku peab alati järgnema kokkuvõte, analüüs ning kindlasti järelduste tegemine (Masing et al., 2001).

Õppekäigu planeerimisel peab seadma selgeid õppe-eesmärke, valima sihtkoha, kavandama õppetegevused, vajadusel selgeks tegema abivahendid, mida vaja läheb. Õppekäigu korraldamisel tuleb selgeks teha mitu täiskasvanut peab lastega kaasas olema. Õpetaja peab laste turvalisuse tagama ning korraldama selle, et kõik lapsed oleksid pidevalt täiskasvanu vaateväljas. Kavandada tuleks õppekäik nii, et lapsed saaksid ise aktiivselt tegutsedes loodust uurida ning tähelepanekutest järeldusi teha (Timoštšuk, 2005).

Keskkonnateadlikkuse tõstmiseks on loodud õpperadu. Erinevatel õpperadadel on ka erinevad õppeesmärgid. Ühel õpperajal võib olla erinevaid eesmärke eri aastaaegadel. Samuti pakuvad rajad ka erinevaid emotsionaalseid mõjuvusi (Vihman, 2016).

Üheks aktiivõppemeetodiks on maastikumäng. See õppemeetod võimaldab suunata õppeprotsessi ja tagab selle, et kõik selles osalejad on aktiivsed. Juurde õpitakse uusi teadmisi ja oskusi, samuti saavad lapsed uusi kogemusi ja elamusi (Vihman, 2016, lk 14).

Maastikumäng on sobilik igas vanuses lastele. Selle kaudu võib integreeritult õppida kõiki õppeaineid. Maastikumängu saab luua ja kohandada erinevatesse kohtadesse, nagu näiteks loodus- või tehismaastikule, isegi hoonesse. Selle abil saab arendada tähelepanu, mõtlemist, loovust ning isikupära. Maastikumäng tekitab lastes hasarti ja entusiasmi, see tekitab olukorra, kus laps õpib ilma seda märkamata. Oluline on veel üks aspekt, et maastikumäng õpetab lapsi tegema oma meeskonnaga koostööd. Lapsed õpivad selle käigus toetama ja täiendama üksteist. Maastikumäng arendab vaatlemis- ja märkamisoskust ning tähelepanu, mõtlemist ning seoste loomist, iseseisvust ja toimetulemist erinevates olukordades, suhtlemisoskust, loovust ja fantaasiat (Vihman, 2016).

Vaatlusoskus, märkamine ja liikumine on maastikumängu ühed kindlad osad. Tähelepanuvõime on samuti oluline maastikumängu õnnestumises. Tihtilugu märkavad lapsed seda, mida suured inimesed tähele ei pane. Lapsed õpivad motiveeritumalt ja süvendatumalt, kui nad ise saavad osaleda uute teadmiste avastamisel.

Maastikumängu kaudu saab õppida erinevaid aineid ning läbida igasuguseid põnevaid teemasid (Vihman, 2016).

Üheks looduskeskkonna tutvustamise meetodiks on erinevad õppemängud. Loodusteemalised didaktilised õppemängud aitavad lastes arendada loodushoidvat suhtumist. Tänu sellele kasvab põlvkond, kes teadvustab looduse tähtsust ning oskab seda hoida (Petrovna & Vasiljevna, 2020).

Õppemäng looduses on hea alternatiiv nendele lastele, kes ei soovi aktiivselt õppetegevusest osa võtta. Looduskeskkonnas õppemängu läbiviimine on atraktiivne, omanäoline ning põnev. Tänu õppemängule ei saa lapsed tihtilugu arugi, et nad mängides õpivad ja omandavad erinevaid teadmisi. Looduskeskkonna ja õppemängu kaasabil saab õppida erinevaid valdkondi, teemasid.

Looduskeskkond pakub kunsti ja käelisteks tegevusteks väga erilisi ja mitmekülseid materjale. Loodusest leiduv liiv, muda, kuusekäbid, kivid, puupulgad, pajuurvad, kõrred, sammal, tammetõrud on lastele kättesaadavad ja nad arendavad suurepäraselt lapse loovust. Tänu looduslikele materjalidele saab laps loodusega lähemalt tutvuda. Erinevad aastaajad pakuvad lapsele eriilmelisi looduslikke materjale, mille abil laps hakkab tunnetama ka looduskeskkonna aastaegade tsüklilisust.

Looduskeskkond oma rikkalike värvide ja vormide rohkusega annab lapsele loovtegemiseks tohutu pagasi, laps saab neid kujutada ja võrrelda erinevates kontekstides (Kalvik, 1981).

Väikelapsele on õues meisterdamine mäng. Seal nad katsetavad ja loovad. Mitmed meisterdused saavad teostatud just õues viibides, kus lapsed kasutavad looduslikke materjale liites neid teiste materjalidega (Gustavson, 2004).

Lapsed õpivad looduskeskkonda tundma läbi looduse mitmekesisuse ja selle vormide. Erinevad looduskomponendid nagu sammaldunud oksad, tormist murdunud puud annavad lapsele nende vaatlemise tulemusena aimu, et nad kujutavad mingit looma, lindu või mingit muud olendit. Läbi looduslike materjalide saab laps loodusega tuttavaks ning samas areneb ka tema loominguisus (Valter, 2000).

Eike Abel (2010) on uurinud õuekeskkonna kasutamist lasteaedades. Tulemusest selgus, et üle poolte uuritavatest lasteaiaõpetajatest viib kunstitegevusi õues läbi harvemini kui üks kord kuus.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimistööga selgitas autor välja looduskeskkonna ning loodusliku materjali kasutamise vajalikkust. Looduskeskkond oma rikkusega on muutunud tänapäeva ühiskonnas teisejärguliseks. Seda keskkonda kasutatakse vähe lapse arengu toetamiseks. Looduslik materjal oma eheduses ja kättesaadavuses on samuti jäänud tahaplaanile. Looduskeskkonda tundma õppides peaks laps seda kogema läbi oma viie meele. Selleks on looduslikud materjalid asendamatud.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada looduskeskkonna ning loodusliku materjali kasutamise võimalusi lasteaias ning lasteaialaste mängus Anija valla lasteaedade ja Tallinna lasteaedade näitel

Uurimisküsimused aitavad bakalaureusetöö eesmärki täita ja saada vastused järgmistele küsimustele:

1. Milliseid meetodeid kasutavad lasteaiaõpetajad, et tutvustada lastele looduskeskkonda?
2. Milliste teemade ning ainevaldkondade kaudu tutvustavad õpetajad lastele looduskeskkonda?
3. Milliseid looduslikke materjale kasutavad lasteaialapsed oma mängus õpetajate hinnangul?

2.2 Uurimismeetodite valik ja kirjeldus

Empiirilises uurimuses kasutas autor kvantitatiivset uurimisviisi. Kvantitatiivse uurimismeetodi puhul tulemuste üldistamine tugineb arvulisele argumendile. Uuringu eesmärk on saada statistiliselt usaldusväärseid andmeid järelduste tegemisteks (Õunapuu, 2014). Andmeküsitlus meetodiks valis autor anonüümse ankeetküsitluse. Ankeetküsitluse korral täidavad vastajad kas elektrooniliselt või paberkandjal endale sobival ajal küsimustiku. Kõik küsimused esitatakse vastajatele samas järjekorras ja samasuguse sõnastusega.

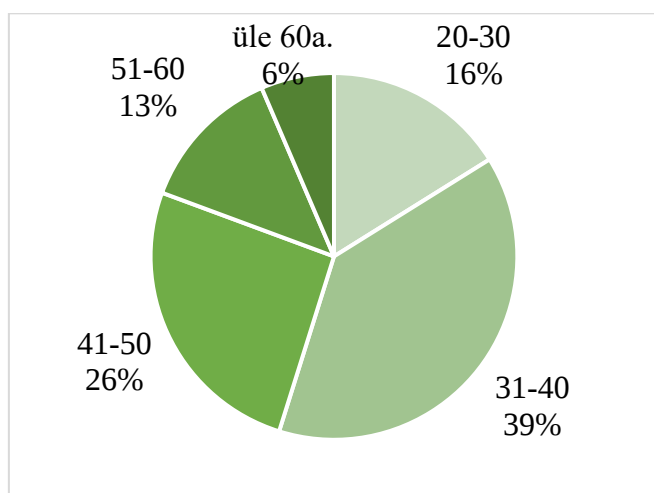
Uurimisküsimuste vastuste jaoks koostas autor Google Forms keskkonnas ankeetküsitluse, et selgitada välja looduskeskkonna ning loodusliku materjali kasutamise võimalusi ning sagedust lasteaialaste mängus.

2.3 Uurimistöö valimi kirjeldus

Valimi moodustamisel kasutas autor eesmärgipärast valimit. Töö autor saatis lasteaiaõpetajatele ankeetküsitluse, et uurida looduskeskkonna kasutamise võimalusi ning sagedust lasteaias. Samuti tahtis töö autor uurimusest teada saada looduslike materjalide kasutamise harjumust laste mängus ning milliseid looduslikke materjale lapsed eelistavad. Töö autor viis läbi küsitluse neljas Anija valla lasteaias ja kaheksas Tallinna lasteaias. Lasteaia kodulehtedelt sai autor informatsiooni e posti aadresside kohta.

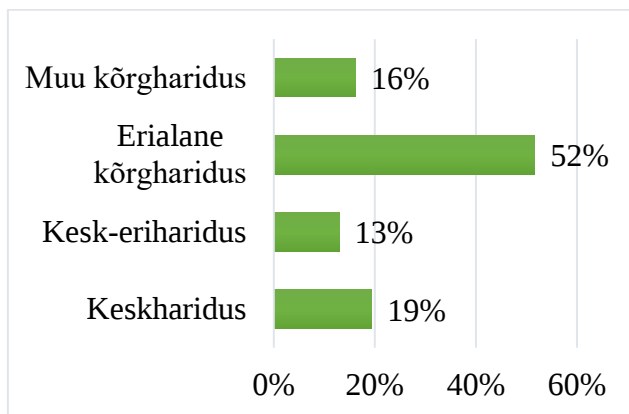
Autor koostas elektroonilise küsimustiku (vt Lisa), mis koosnes 18 valikvastustega küsimusest. Mõnele valikvastustega küsimusele oli lisatud variant „muu“, kuhu vastaja sai lisada oma sobiva vastuse. Küsimustikud saatis autor laiali 21.02.2022. ning nende vastamiseks oli aega kaks nädalat. Valimi moodustasid 31 lasteaiaõpetajat. Küsitluses vastanud lasteaiaõpetajatest olid 100% naised. Töö autor analüüsis saadud vastuseid, tegi järeldused ning kirjutas kokkuvõtte.

Vastanud lasteaiaõpetajatest oli 39% vanuses 31-40 aastat, 26% vanuses 41-50 aasta, 16% vanuses 20-30 aastat ja 13% vanuses 51-60 aastat. Kõige väiksem osa (6%) moodustasid lasteaiaõpetajad vanuses üle 60 aasta (joonis 1).

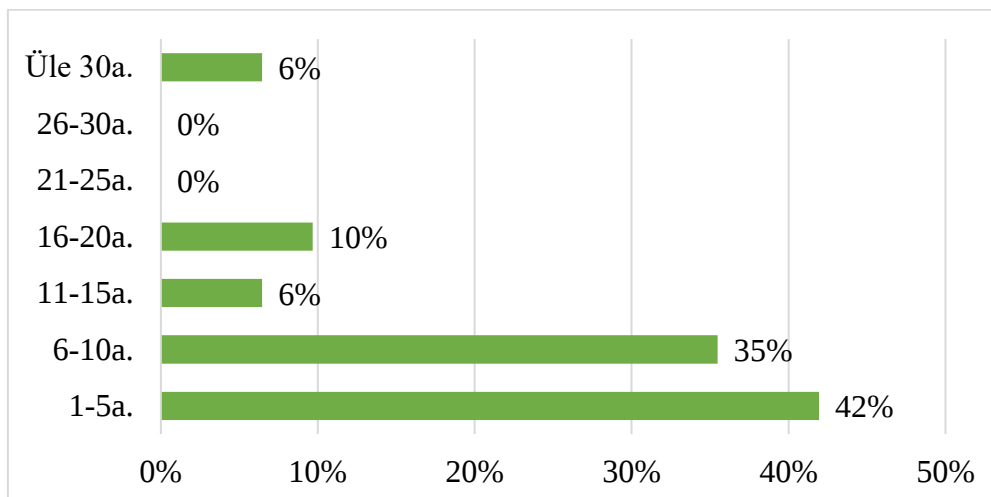
Joonis 1. Lasteaiaõpetajate vanus

Küsitluses osalenud lasteaiaõpetajatest 52% omas erialast kõrgharidust. Keskharidusega õpetajaid oli 19% vastanutest. Muu kõrgharidusega oli 16% vastanutest ning kesk/eriharidust omas 13% vastanutest (joonis 2).

Joonis 2. Lasteaiaõpetajate haridustase

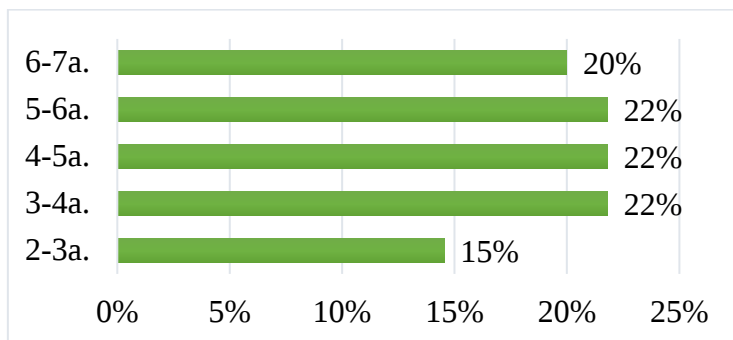
Saadud vastustest selgus, et suurema osa lasteaiaõpetajate (42%) tööstaaž on 1-5 aastat. Neile järgnevad lasteaiaõpetajad, kelle tööstaaž on 6-10 aastat (35%). 10% vastanutest lasteaiaõpetajatest on lasteaias töötanud 16-20 aastat. 6% vastanud õpetajatest märkis oma tööstaažiks 11-15 aastat. Sama protsent, ehk 6% vastanud õpetajatest, töötasid lasteaias üle 30 aasta (joonis 3).

Joonis 3. Lasteaiaõpetajate tööstaaž

Vastanutest õpetajatest 22% töötab lastega vanuses 3-4 aastat. Samuti 22% vastanutest lasteaiaõpetajatest töötab 4-5 aastaaste lastega ning sama protsent (22%) vastanutest töötab

lastega vanuses 5-6 aastat. Kõige vähem vastanutest lasteaiaõpetajatest (15%) töötab lastega vanuses 2-3 aastat (joonis 4).

Joonis 4. Laste vanus

Uuringus osalenud suurem osa lasteaiaõpetajatest oli vanuses 31-40 aastat. Enamusel neist oli omandatud erialane kõrgharidus. Suurem osa vastajatest märkis, et nad on töötanud lasteaias 1-5 aastat ning lastega kelle vanus on 3-6 aastat.

2.4 Protseduuri kirjeldus

Uuringu läbiviimiseks saatis autor küsimustiku koos kaaskirjaga Anija valla lasteaedade direktori meili aadressile. Samuti Tallinna lasteaia direktorite meilide aadressile. Lasteaedade kontaktid sai autor lasteaedade kodulehtedelt. Töö autor palus lasteaia direktoritel saata küsimustikud edasi oma õpetajatele.

Kaaskirjas oli autor lahti seletanud uuringu eesmärgi ning vastamiseks kuluva aja, milleks oli kaks nädalat. Anonüümsuse tagamiseks ei küsinud autor vastaja identifitseerimist võimaldavaid andmeid ega lasteaia andmeid.

Uuringus osalejad sisestasid andmed veebikeskkonda Google Forms. Sealt kandis töö autor andmed Microsoft Excel programmi, kus toimus andmete analüüs.

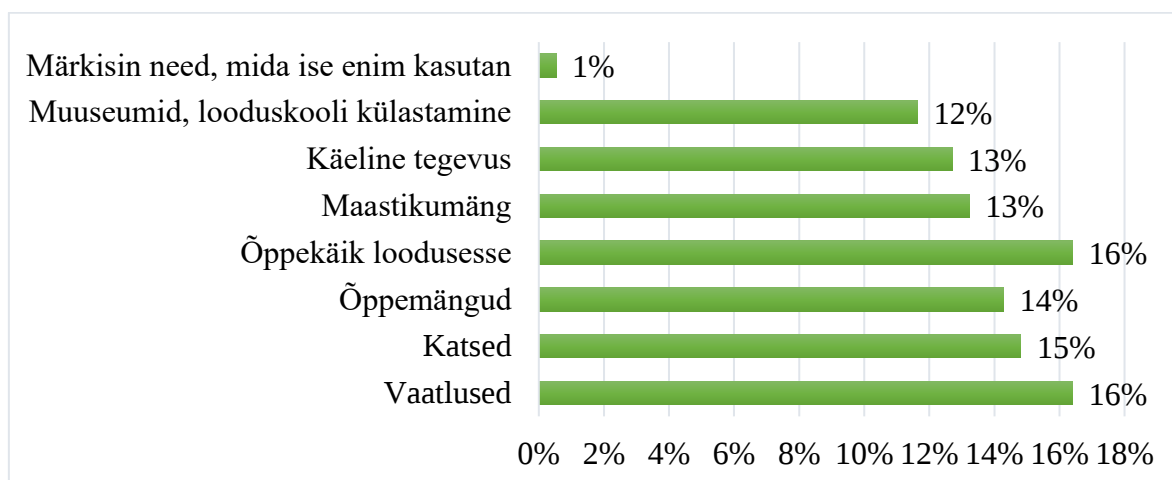
Andmeanalüüsis lähtus autor töö uurimisküsimustest ning eesmärgist. Autor kasutas kirjeldavat statistikat- sagedust, protsent jaotust.

3. UURINGU TULEMUSTE ANALÜÜS

Käesolevas peatükis kajastab autor tulemusi, mida esitletakse uurimisküsimuste kaupa.

Esimene uurimisküsimus on: Milliseid meetodeid kasutavad lasteaiaõpetajad, et tutvustada lastele looduskeskkonda?

Ankeetküsimustikus vastanud lasteaiaõpetajate vastused looduskeskkonna tutvustamise meetodite kohta olid väga erinevad. 16% vastanud õpetajatest pidas vaatlust kõige efektiivsemaks looduskeskkonna tutvustamise meetodiks. Samuti 16% vastanuist arvas, et õppekäik loodusesse on parim meetod. 15% õpetajatest arvas, et erinevad katsed on parim viis lapsel tutvuda looduskeskkonnaga. 14% pidas õppemänge efektiivseteks meetoditeks. 13% lasteaiaõpetajatest arvas, et maastikumäng on hea meetod ning samuti 13% oli veendumusel, et erinev käeline tegevus aitab loodust tuua lapsele lähemale. 12% pidas oluliseks muuseumide ning looduskooli külastamist. Ankeetküsitluses vastusevariandi „muu“ alla oli lisatud, et 1% vastanutest märkis sellised variandid looduskeskkonna tutvustamiseks, mida nad ise õpetajatena kasutavad (joonis 5).

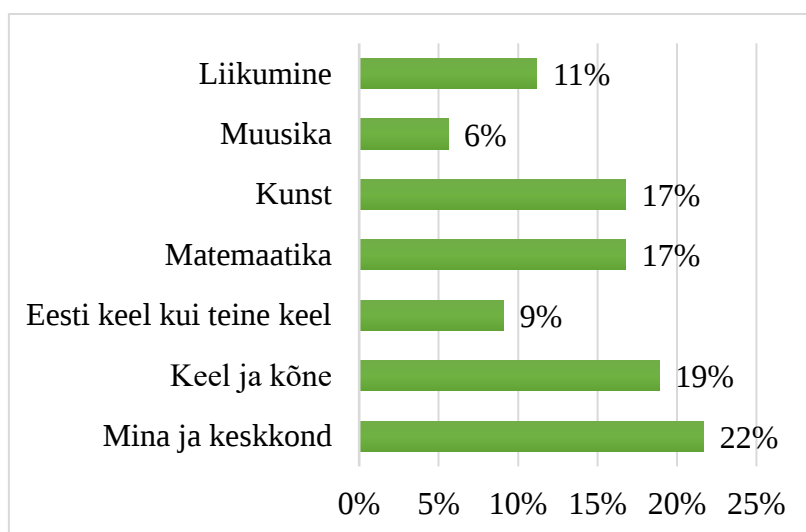
Joonis 5. Looduskeskkonna tutvustamise meetodid

Õpetajate käest soovis autor ankeetküsimustiku kaudu teada saada, kas looduslik keskkond mõjutab õuekeskkonna kasutamist lasteaia õppe- ja kasvatustöös. Joonis 7 näitab, et enamus õpetajatest, ehk 90% vastanuist oli arvamusel, et looduslik keskkond mõjutab õuekeskkonna kasutamist lasteaia õppe- ja kasvatustöös. Vastanutest 10% oli arvamusel, et looduskeskkond mõjutab õppetööd õuealal mõningal määral.

Seejärel soovis autor teada saada, kas kasvukeskkond mõjutab otseselt lapse arengut. Vastanute 100% ehk kõik ankeetküsitluses osalenud õpetajad olid nõus sellega, et kasvukeskkond otseselt mõjutab lapse arengut ning tema tulevase isiksuse kujunemist.

Teine uurimisküsimus on: Milliste teemade ning ainevaldkondade kaudu tutvustavad õpetajad lastele looduskeskkonda?

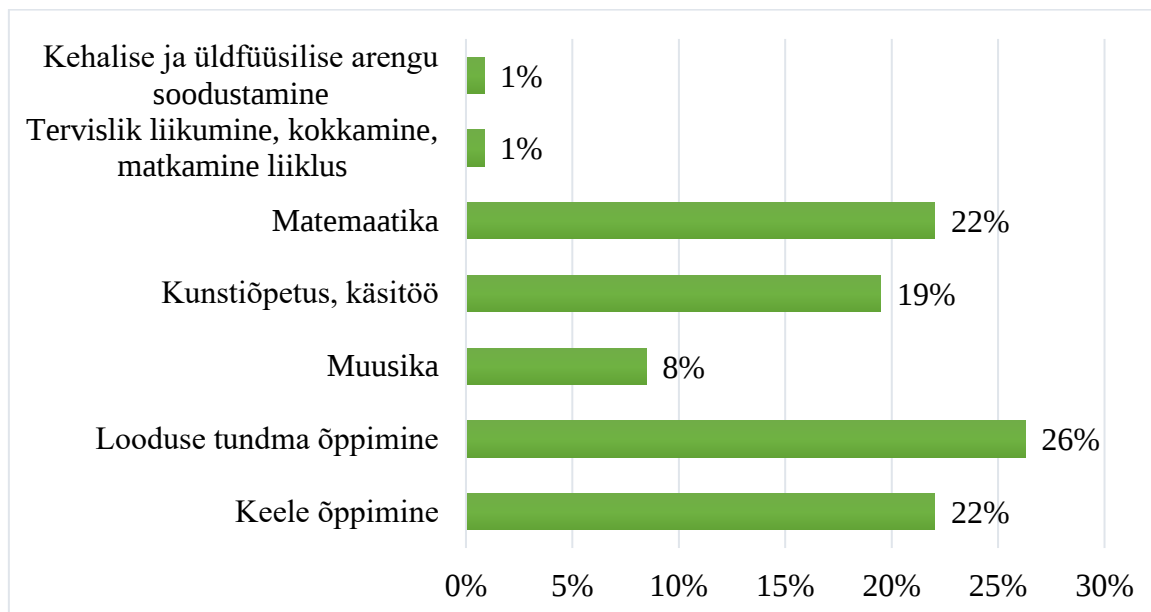
Uuringus tahtis autor teada saada, milliseid õppe- ja kasvatustegevuse valdkondi laseaiaõpetajad kõige enam kasutavad looduskeskkonna tutvustamiseks. Kõige rohkem ehk 22% õpetajatest kasutavad valdkonda mina ja keskkond. 19% vastanute kasutab valdkonda keel ja kõne. Matemaatikat kasutab 17% vastanute ning sama protsent vastanute ehk 17% kasutab õppe- ja kasvatustegevuses looduskeskkonna tutvustamiseks kunsti. Liikumise valdkonda kasutab 11% vastanute, 9% vastanud õpetajatest kasutab eesti keelt, kui teist keelt. Muusika valdkonda kasutab looduskeskkonna tutvustamiseks 6% vastanutes (joonis 6).

Joonis 6. Looduskeskkonnas kasutatavad õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad

Ankeetküsitlusega tahtis autor selgusele jõuda, millised teemad sobivad õpetajate arvates kõige rohkem õuesõppeks. Kõige rohkem (26%) vastanute pidas sobilikuks teemaks õuesõppes looduse tundma õppimist. Kasutussageduselt järgneb keele õppimine ja matemaatika (22%). Vastanud õpetajatest 19% pidas sobilikuks teemaks kunstiõpetust ning käsitööd. 8% vastanute arvas, et muusika on sobilik teema õuesõppes. Valikvastustega küsimustele oli lisatud vastusevariant „muu“, kuhu vastajad said lisada oma teemasid juurde.

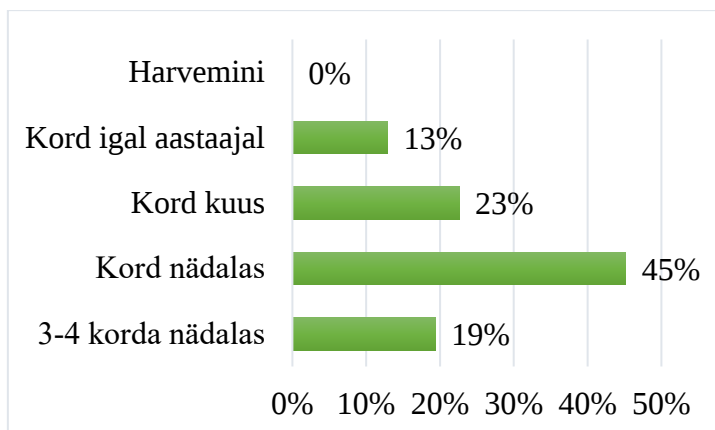
Õpetajate poolt pakutavad teemad olid tervislik liikumine, kokkamine, matkamine, kehalise- ja üldfüüsilise arengu soodustamine (vastanutest 1%) (joonis 7).

Joonis 7. Õuesõppes kasutatavad teemad

Uuringu käigus soovis autor teada saada, milliseid õppematerjale kasutavad õpetajad looduskeskkonna tutvustamiseks. Kõige rohkem, ehk 77% vastanutest õpetajatest pidas loodust ise oma ehedusega kõige efektiivsemaks õppematerjaliks. Ise tehtud töölehti ning töövihikuid pidasid headeks õppematerjalideks 6% vastanutest. Valikvastustele oli lisatud vastusevariant „muu“, kuhu õpetajad lisasid õppematerjalidena veel reaalsed pildid nii loomadest, kui lindudest (3%), õpetajate enda koostatud materjal (3%), oma loodud õppematerjal koostöös loodusega (3%).

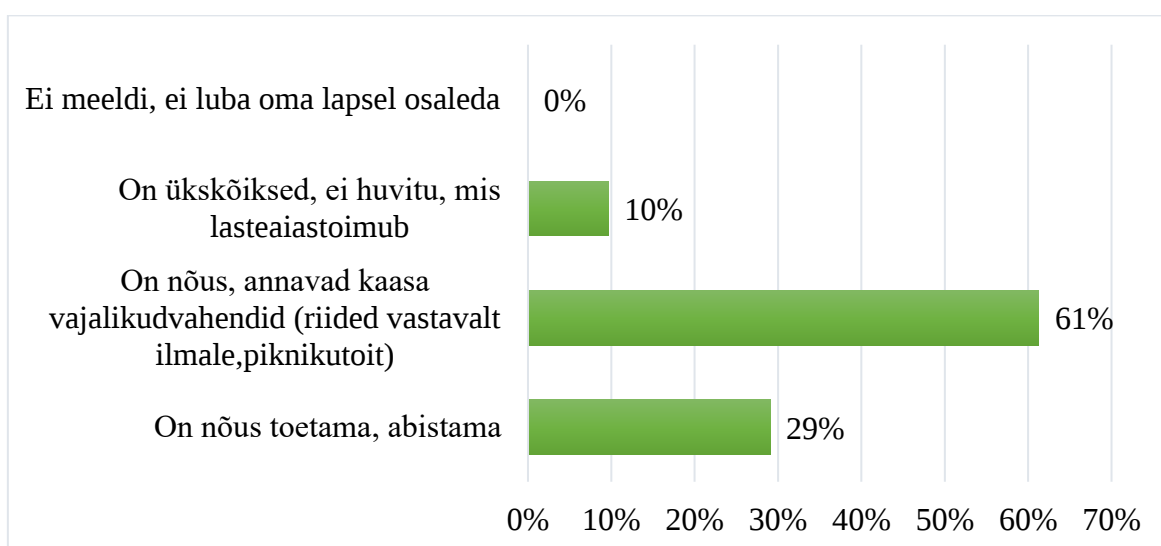
Lisaks soovis autor teada saada, kui tihti üldse õpitakse õues. Peaaegu pooled vastanutest lasteaiaõpetajatest, ehk 45% õpib õues kord nädalas. Kord kuus kasutab õuekeskkonda õppimiseks 23% vastanutest. 19% kasutab õuesõpet 3-4 korda nädalas. Igal aastaajal üks kord kasutab õuekeskkonda õppimiseks 13% vastanutest (joonis 8).

Joonis 8. Õues õppimise sagedus

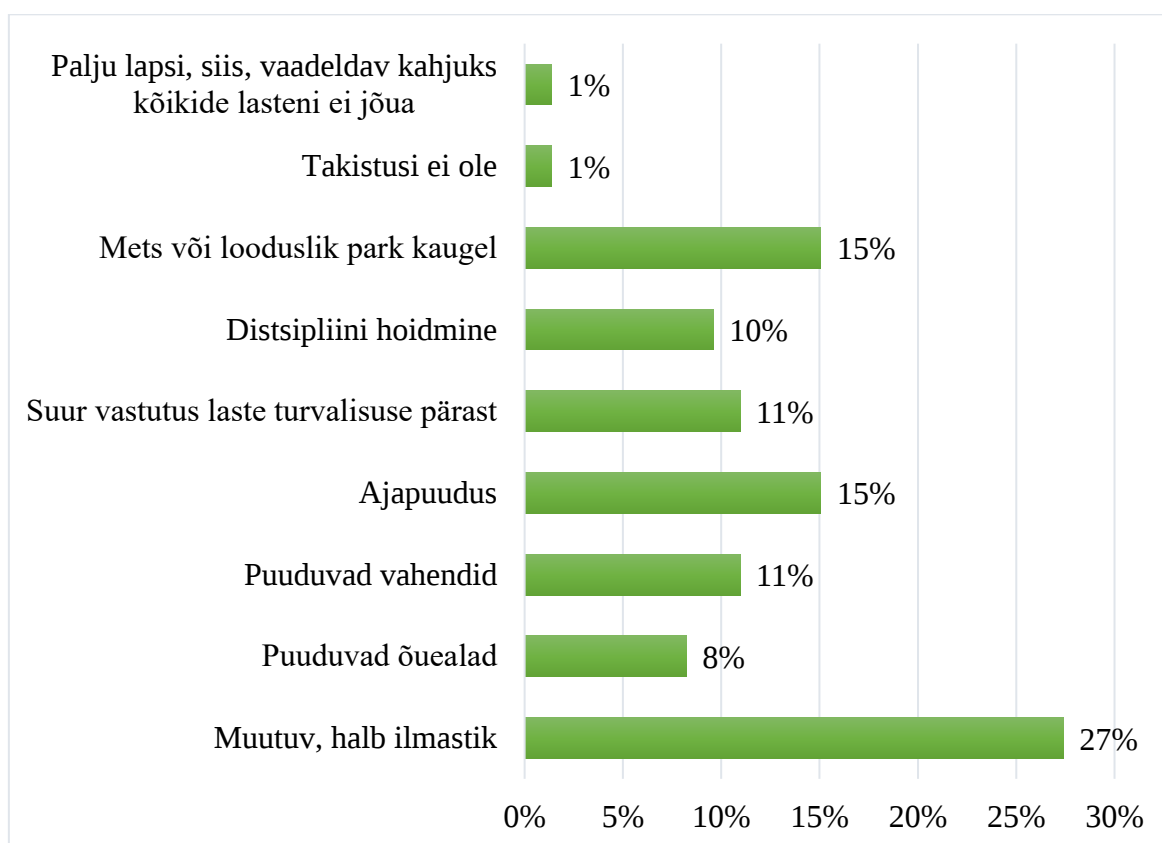
Ankeetküsimustikus tahtis autor teada õpetajate tagasisidest seda, kas nende arvates nemad ise käivad õppimas õues piisavalt palju. Vastustest selgus, et umbes pooled (55%) vastanutest arvasid, et ei käi piisavalt õues õppimas. Samas (45%) vastanutest oli arvamusel, et nad käivad piisavalt õues õppimas.

Uurimuses tahtis autor teada saada lastevanemate arvamust õuesõppele. Ankeetküsimustikus oli küsimus, mille kohaselt küsiti õpetajatelt, kuidas reageerivad lapsevanemad õuesõppele. Suurem osa ehk 61% on meeleldi häälestatud õuesõppele. Toetades õuesõppe toimimist annavad nad lapsele kaasa vajalikud vahendid (riided vastavalt ilmale, piknikutoit). 29% vanematest on lihtsalt nõus toetama, abistama. Väike osa vanematest 10% on õues õppimise suhtes ükskõiksed. Nad ei huvitu sellest, mis lasteaias toimub (joonis 9).

Joonis 9. Lastevanemate arvamus õuesõppele

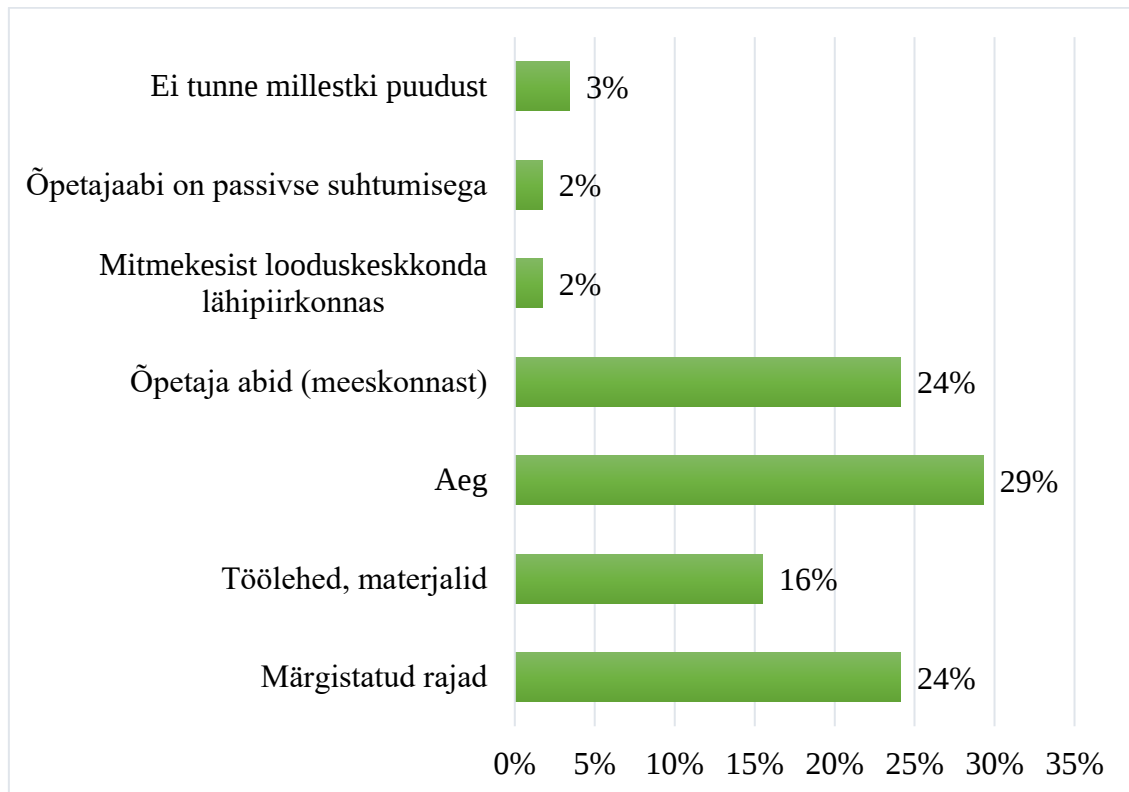
Ankeetküsitluses tahtis autor selgusele jõuda, mis takistused või probleemid ilmnevad õpetajatel looduskeskkonna tutvustamisel. Vastanud õpetajatest (27%) näeb takistusena looduse tundma õppimisel muutuvat, halba ilmastikku. 15% vastanutest tunneb ajast puudust. Sama protsent vastanud õpetajatest (15%) tunnevad puudusena seda, et mets või looduslik park on lasteaiast liiga kaugel. Tuntakse veel puudust vahenditest (11%) ning suuremat vastutust laste turvalisuse pärast (11%). Küsitluse vastustest tuli välja, et 10% õpetajatest näevad looduskeskkonna tutvustamisel takistust distsipliini hoidmisel. Toodi veel välja (1%) takistusena asjaolu, et kui on kohal palju lapsi, siis õpetatav, vaadeldav kõikide lasteni kahjuks ei jõua. 1% vastanutest ei näinud mingisuguseid takistusi ega probleeme looduskeskkonna tutvustamisel (joonis 10).

Joonis 10. Õpetajate takistused looduskeskkonna tutvustamisel

Lisaks soovis autor teada saada, millest tunnevad lasteaiasõpetajad puudust, et saaks rohkem lastele tutvustada loodust ja looduskeskkonda. Küsitlusest selgus, et kõige rohkem 29% õpetajatest tundis puudust ajast. Veel toodi välja märgistatud radade puudumise ning õpetajaabide vähesuse koostöö (24%). Töölehtedest ning materjalidest tundis puudust 16% õpetajatest. Valikvastustele oli lisatud vastusevariant „muu“, kuhu õpetajad lisasid veel, et

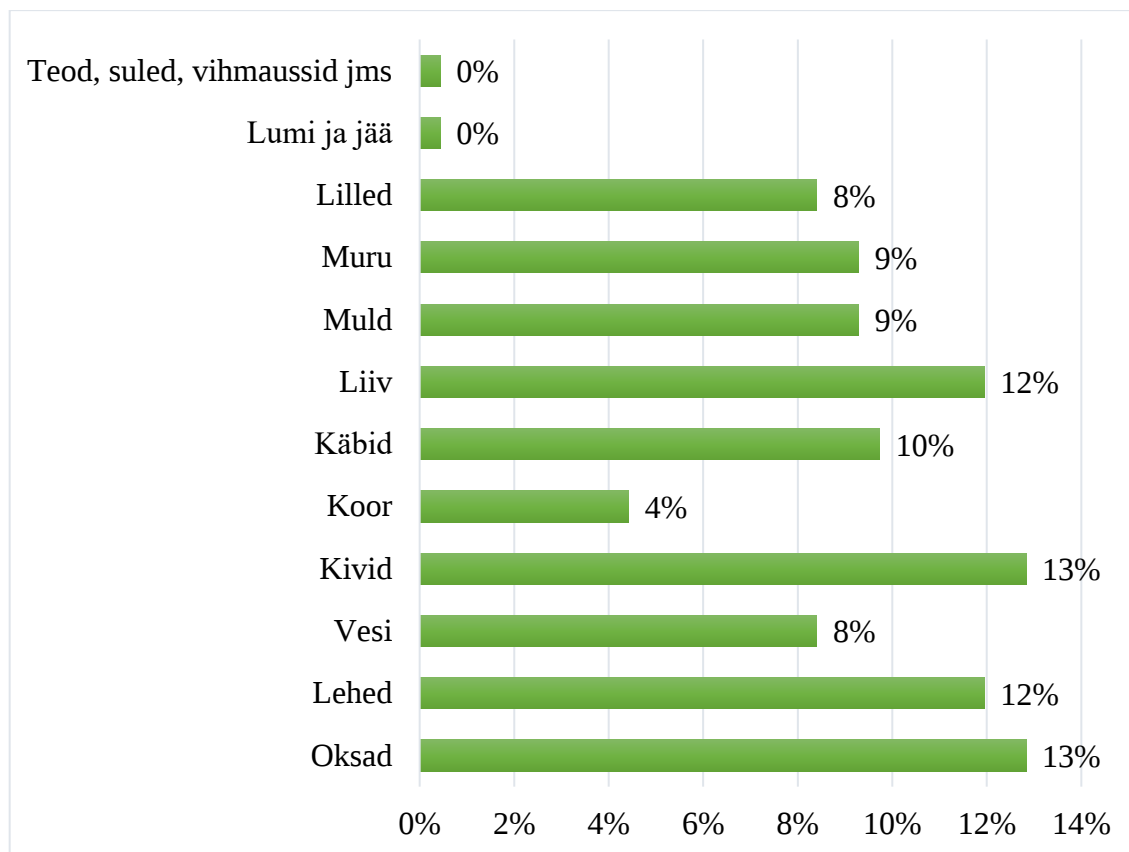
tunnevad puudust mitmekesisest looduskeskkonnast lähiümbruses (2%) ning murekohaks oli õpetajaabi passiivne suhtumine õppetöösse (2%). Vastuse variandis oli ka mainitud, et 3% õpetajatest ei tunne puudust millestki (joonis 11).

Joonis 11. Puudused looduskeskkonna tutvustamisel

Kolmas uurimisküsimus on: Milliseid looduslikke materjale kasutavad lasteaialapsed oma mängus õpetajate hinnangul?

Ankeetküsimustikuga tahtis autor teada saada, milliseid looduslikke materjale kasutavad lasteaialapsed oma mängus. Selgus, et õpetajate arvates kasutavad lapsed kõige meelsamini oksi ja kive (13%). Kasutussageduselt järgnesid liiv ja lehed (12%). Laste mängus looduses on olulisel kohal muld ja muru (9%). Loetelule järgnesid vesi ja lilled (8%). Õpetajad lisasid juurde veel, et lapsed kasutavad looduses kõike seda, mida nad ümbritsevast loodusest leiavad (teod, suled, vihmaussid jm.). Talve perioodil kasutavad lapsed lund ja jääd (joonis 12).

Joonis 12. Mängus kasutatavad looduslikud materjalid

Uurimuses tahtis autor teada saada seda, kas küsitletavate õpetajate lasteaedades on loodud lastele võimalused siseruumides kasutada looduslikke vahendeid. Vastanud õpetajatest 39% vastas jaatavalt, et nende lasteaedades on loodud loodusnurki. 34% vastanud õpetajatest eitab loodusliku materjali kasutamise võimalust siseruumides. Loodusnurga olemasolul siseruumides märkisid õpetajad, et lastele on seal kättesaadavad liiv, käbid, kastanid, herved, oad, oksad, kivid, teokarbid, tammetõrud, sammal, puidust seibid, merekarbid, puukoor.

Lisaks soovis autor teada saada, kui tihti kasutab laps võimalust mängida looduslike materjalidega. 58% vastanutest õpetajatest leidis, et laps mängib looduslike materjalidega, kui nad on talle kättesaadavad. 42% vastanutest arvas, et laps mängib alati looduslike materjalidega.

Ankeetküsimustikus tahtis autor selgusele jõuda, kas looduslikud materjalid on tõhusad abivahendid lapsele looduskeskkonna tutvustamiseks. Peaaegu kõik vastanutest õpetajatest (97%) arvasid, et looduslikud materjalid on efektiivsed ja tõhusad abivahendid lapsele looduskeskkonna tutvustamiseks. Ainult üks vastanutest õpetajatest (3%) oli veendumusel,

et looduslikud materjalid ei ole head ega tõhusad abivahendid looduskeskkonna tutvustamiseks.

Lisaks soovis autor uurimuses teada saada, kas vastanud õpetajate arvates peaks rohkem rakendatama lasteaedades õuesõpet looduskeskkonna tundma õppimisel. Enamus vastanud õpetajatest ehk 97% oli nõus sellega, et lasteaedades tuleks rohkem rakendada õuesõpet. Ainult üks vastajatest (3%) ei pidanud seda vajalikuks.

ARUTELU

Bakalaureusetöö raames läbiviidud küsitlusest selgus, et lasteaiaõpetajad pooldavad looduseskeskkonna kasutust õppe- ja kasvatustöös. Käesolev uuring näitas, et õpetajate arvates on looduseskeskkond ise oma ehedusega parim keskkond lapse isiksuse kujunemisel. Kasvukeskkond mõjutab lapse mina pildi kujunemist. Oluline on suunata ja kasvatada selline põlvkond, kes hoiab ja säästab meie ümbritsevat looduseskeskkonda.

Tuuling, Õun, Ugaste (2015) uuring näitas, et õpikeskkond väljaspool siseruume on lapse mitmekülgseks harimiseks vajalik ja oluline. Looduseskeskkonnas peab õpetaja võimaldama lapsel seda uurida, andma talle aega ja võimalusi tutvuda erinevate looduslike materjalidega.

Uuringust selgus, et õpetajate arvates mõjutab looduslikeskeskkond õuekeskkonna kasutust lasteaia õppe- ja kasvatustöös. Samuti tuli uurimusest välja, et kõik vastanutest õpetajatest pidasid kasvukeskkonda üheks peamiseks lapse arengu mõjutajaks.

Looduseskeskkond on päris oma ehedusega. Selles uuringus osalenud õpetajate vastused sarnanevad eelnenud uuringuga (Fjørtoft & Sageie, 2000), kus leiti, et looduslikeskeskkond avaldab lapse arengule positiivset mõju. Looduslikul õuealal on hea siduda teooriat praktikaga. Oluliseks on peetud looduslike elementidega õueala, kus saab teooriat praktikaga siduda ning tänu looduseskeskkonna pidevale muutumisele annab see palju võimalusi õppe- ja kasvatustööks (Nugin & Õun, 2017).

Uurigu käigus selgus, et õpetajad peavad oluliseks õues õppimist, kuigi küsitlusest tuli välja, et nad ise arvavad, et ei tee seda piisavalt tihti. Takistustena näevad õpetajad õuesõppe ja looduse tundma õppimise puhul ajapuudust, halba ilmastikku, metsa või looduspargi kauget paiknemist ning meeskonna töö nõrka toetust. Samuti tõdevad uuringus osalejad, et lasteaedades tuleks rohkem rakendada õuesõpet.

Looduslikest materjalidest on uuringus osalenud õpetajate arvates kõige rohkem leidnud lastel kasutust oksad, kivid, liiv ja lehed. Talvisel perioodil on laste lemmikud lumi ja jää. Üldiselt leidsid uuringus osalenud õpetajad, et lapsed kasutavad oma mängus looduseskeskkonnas kõike seda, mida nad selt leiavad – sulgi, käbisid, tiguseid. Uuringust selgus, et lapsed kasutavad looduslike materjale tihemini, kui neile on loodud võimalused selle kasutamiseks. Õpetajad pidasid oluliseks luua võimalused selleks, et lapsed saaksid looduslike materjale ise kasutada, kuna nad on efektiivsed ja tõhusad abivahendid

looduskeskkonna tutvustamiseks. Looduslike materjalide kasutamist peavad oluliseks ka Tuuling (2013) ja Timoštšuk (2005), kelle arvates on viljade, lehtede, kivide loendamine, järjestamine, rühmitamine heaks võimaluseks muuta õppe- ja kasvatustööd mitmekülgsemaks.

Uuringust selgus, et looduskeskkonna tutvustamise meetoditest olid vaatlus ja õppekäik loodusesse kõige efektiivsemad meetodid. Kulderknup (2009) leiab, et vaatlus on üks tähtsamaid tunnetustegevusi, mille kaudu arendada lapse tähelepanu, mõtlemis- ja keskendumisvõimet. Loodusvaatluse puhul on oluline see, et laps õpiks loodust uurima ning tähele panema looduses toimuvaid seoseid ja muutusi (Timoštšuk, 2010). Pingereas järgnesid meetoditest erinevad katsed, õppemängud ning maastikumängud. Õpikogemuste mitmekesisemaks muutmisel on tähtis katsete läbiviimine, mille eesmärgiks on pakkuda lastele loodusega seotud nähtusi (Timoštšuk, 2010).

Uuringus osalenud õpetajad tõid välja, et looduskeskkonna tutvustamiseks kõige enam kasutatavad valdkonnad on mina ja keskkond ning keel ja kõne. Järgnesid matemaatika ning kunsti valdkond.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada looduskeskkonna ning loodusliku materjali kasutamise võimalusi Anija valla lasteaedade ja Tallinna lasteaedade näitel.

Teoreetilises osas täheldati kasvukeskkonna tähtsust lapse arengus. Samuti tõdeti, et loodusõpetuse kaudu kujundatakse väärtushinnanguid. Pöörati tähelepanu looduskeskkonna olulisust lapse füüsilise ja vaimse tervise kujunemisel. Teoreetilises osas puudutati õuesõppe olemust, selle olulisust, tähtsust ning kasutamise võimalusi. Töö teoreetilise osa lõpetavad erinevate meetodite kirjeldused, millega saab lastele looduskeskkonda tutvustada.

Uurimistöös kasutas autor kvantitatiivset uurimismeetodit. Autor koostas Google Forms keskkonnas küsimustiku, mille viis läbi 2022 aasta veebruaris. Uuringus osalesid Anija valla ja Tallinna lasteaia õpetajad, kes andsid enda hinnangu looduskeskkonna kasutamise vajalikkusest, võimalustest ning meetoditest.

Läbi viidud uuringust selgus, et lasteaiaõpetajate arvates mõjutab kasvukeskkond otseselt lapse arengut. Toodi välja asjaolu, et looduslik keskkond mõjutab õuekeskkonna kasutamist lasteaia õppe- ja kasvatustöös. Kõige enam kasutavad lasteaiaõpetajad looduskeskkonna tutvustamiseks valdkonda mina ja keskkond. Järgnesid valdkonnana keel ja kõne, matemaatika ning kunst. Teemadest sobis õuesõppeks õpetajatele kõige enam looduse tundma õppimine. Uuringus osalenud õpetajad olid arvamusel, et kõige parem materjal looduse tundma õppimiseks on loodus ise oma ehedusega.

Uuringus osalenud õpetajate arvates ei käi nad õppimas õues piisavalt palju. Takistusena toodi välja muutuvaid ilmastikuolusid, ajapuudust ning metsa või loodusliku pargi kaugust lasteaiast.

Saadud tulemustest järeldab autor, et looduskeskkond oma ehedusega toetab ja on vajalik lapse normaalseks arenguks. Õpetajad pidasid õuesõpet oluliseks vahendiks tutvustamiseks lastele looduskeskkonda. Uurimistöö tulemustest järeldab autor, et õues õppimine toetab laste emotsionaalset, sotsiaalset, kognitiivset ja füüsilist arengut. Lisaks selle toetab õues õppimine ning looduskeskkond lapse loovuse arengut, akadeemilisi teadmisi ning lapse adekvaatse maailmapildi kujunemist.

Ettepanekutena toob autor välja viia lasteaedades õppetegevust rohkem looduskeskkonda. Samuti teeb ettepaneku olla lasteaiaõpetajatel paindlik ja loov õppetegevustes ning ära kasutada keskkonda, kus lasteaed asub.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Abel, E. (2010). *Tallinna lasteaedade õpetajate ja juhtkonna arvamusi õuekeskkonna kasutamise igapäevases õppe-ja kasvatustöös*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Banou, M., & Sakellariou, M. (2020). Play within outdoor preschool learning environments of Greece: a comparative study on current and prospective Kindergarten Educators. *Early Child Development & Care*.
- Bento, G., & Dias, G. (2017). *The importance of outdoor play for young children's healthy development*. Allikas:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444866416301234>
- Bentsen, P., Mygind, E., & Randrup, T. P. (2009). *Towards and understanding of udeskole: education outside the classroom in a Danish context*. *Education*.
- Berg, S., Bradford, B., Barrett, J., Robinson, D. B., Camara, F., & Perry, T. (2021). Meaning-making of student experiences during outdoor exploration time. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*.
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Constable, K. (2012). *The outdoor classroom ages 3-7*. Abingdon: Routledge.
- Dahlgren, L. O., & Szczepanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. (2012). *Õuesõppe pedagoogika kui teadmisteallikas – lähiehitist saad õpiõu*. Tallinn: Ülikooli kirjastus.
- Eensoo, P. (2011). *Looduskool kui õpikeskkond ja kasutajate hinnangud sellele ühe looduskooli näitel, Publitseerimata magistritöö*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Fjørtoft, I., & Sageie, J. (20. Aprill 2000. a.). The natural environment as a playground for children: Landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and Urban Planning*, lk 83-97.
- Gustavson, M. (2004). *Laste aeg-lasteaed*. Tallinn: PreMark.
- Kaevats, Ü., & Varrak, T. (1995). *EE. Eesti Ensüklopeedia, 8. kd*. Tallinn: Eesti Ensüklopeediakirjastus.
- Kalvik, S. (1981). *Meisterdame looduslikust materjalist*. Tallinn: Valgus.
- Kasuri, K., Ustav, S., Kaldmäe, P., Grünberg, H., Rammul, I., Haldre, K., Eik, E. (1998). *Tervisekasvatuse põhikoolile*. Avita.
- Keenberg, K. (2006). *Õues õppimine-loodushariduse tähtis osa eelkoolieas*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Kulderknap, E. (2009). *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tallinn: Kirjastus Studium.

- Kuurme, T. (2003). *Kasvatuse võim ja võimetus*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Käis, J. (1996). *Kooliraamat*. Tartu: OÜ Greif trükikoda.
- Masing, V., Rebane, H., & Pae, T. (2001). *Õppekäigud linnarohelusse*. Tallinn: Koolibri.
- Norazlan, S. A., & Said, I. (2022). Understanding children's preferences: developing ecological literacy in the village landscape. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*.
- Nugin, K. (2013). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. Tartu: AS Atlex.
- Nugin, K., & Õun, T. (2017). *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: AS Atlex.
- Petit Early Learning Journey veebisait. (2020). *20 Natural Materials for Children's Creative and Sensory Play*. Allikas: Petit Early Learning Journey: <https://www.petitjourney.com.au/natural-materials/>
- Petrovna, E. S., & Vasiljevna, N. L. (2020). *Дидактические игры как средство формирования экологической культуры детей среднего дошкольного возраста*.
- Raadik, S., Sarap, A., Kukk, R., Pokk, U., & Tärn, S. (2010). *Loodusvaatlused. Õuesõppe võimalusi lasteaias ja algklassides*. Tallinn: Tea Kirjastus.
- Ringbom, M. (1988). *Den Nikomachiska Etiken. (Nikomahhose eetikast)*. Göteborg: Daidalos.
- Saarits, Ü. (2005). *Laps ja lasteaed. Lasteaia õpetaja käsiraamat*. Tartu: As Atlex.
- Salumaa, T., & Talvik, M. (2003). *Ajakohastatud õppemeetodid*. Tallinn.
- Sarv, M. (2007). Meelega õpitu on meeles. *Õpetajate leht*. Kasutamise kuupäev: 12. 03 2022. a., allikas <https://opleht.ee/2013/04/meelega-opitu-on-meeles/>
- Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Timoštšuk, I. (2010). *Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas. N. Jung, & L. Lilles (Toim). Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias, (57–62)*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.
- Tsekouropoulos, G., Kalouli, P., & Andreopoulou, Z. S. (2021). Pre-school education close to natural environment: Studying Parameters on Parental Choice and Dedication. *Journal of Agricultural Informatics/Agrárinformatika Folyóirat*.
- Tuuling, L. (2013). *Õuesõpe – lõimitud aktiivse õppimise parim viis. K. Nugin (Toim). Üldõpetuse rakendamine lasteaias, (lk 97–116)*. Tartu: Atlex.
- Tuuling, L., Ugaste, A., & Õun, T. (2015). *The use of outdoor learning from the perspective of preschool teachers and principals*. Allikas: https://www.researchgate.net/publication/285766295_The_use_of_outdoor_learning_from_the_perspective_of_preschool_teachers_and_principals
- Tõhk, M. (2010). *Metstõtsi rajad*. Eesti Ajalehed AS.

Valter, E. (2000). *Kuidas õppida vaatama*. Tartu: Elmatar.

Vihman, M. (2016). *Maastikumäng kui õppevorm*. Tartu: AS Atlex.

Viola, V. (2003). *Keskkonnakasvatuse lasteaias*. Tallinn: Ilo.

White, J. (2008). *Playing and learning outdoors. Making provision for high- quality experiences in the outdoor environment*. Great Britain: TJ International Ltd, Padstow, Cornwall.

Wilson, R. (2012). *Nature and young children*. Abingdon: Routledge. Abingdon: Routledge.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

LISA. ANKEETKÜSITLUS

Lugupeetud õpetajad!

Olen Diana- Kirsti Keller ning töotan Aegviidu Mesitaru Lasteaias. Õpin Tartu Ülikooli Narva kolledžis koolieelse lasteasutuse õpetajaks.

Pöördun Teie poole, et koguda andmeid bakalaureusetöö tarbeks, mille teema on „Looduskeskkonna ning loodusmaterjali kasutamine lasteaias Anija valla ja Tallinna lasteaedade näitel“. Käesoleva töö eesmärk on välja selgitada looduskeskkonna ning loodusmaterjali kasutamist lasteaias ning lasteaialaste mängus Anija valla lasteaedade ja Tallinna lasteaia näitel.

Küsimustik on anonüümne ning uurimuses kogutuid andmeid analüüsitakse ja kasutatakse statistiliselt üldistatud kujul. Küsimusi on kokku ja neile vastamine võtab aega umbes 10 minutit.

Iga küsimuse puhul valige Teile sobiv vastusevariant.

Teid koostöö eest tänades,

Diana- Kirsti Keller

Sugu

- Naine
- Mees

Teie vanus?

- 20-30a.
- 31-40a
- 41-50a.
- 51-60a
- Üle 60a.

Milline on Teie haridustase?

- Keskharidus

- Kesk-eriharidus
- Erialane kõrgharidus
- Muu kõrgharidus

1. Kui pikk on Teie tööstaaž lasteaiaõpetajana?

- 1-5a
- 6-10a.
- 11-15a.
- 16-20a.
- 21-25a.
- 26-30a.
- Üle 30a.

2. Mis vanuses lastega Te töötate?

- 2-3a.
- 3-4a.
- 4-5a.
- 5-6a.
- 6-7a

3. Kas looduslik keskkond mõjutab õuekeskkonna kasutamist lasteaia õppe- ja kasvatustöös?

- Jah
- Ei
- Mõningal määral

4. Kas kasvukeskkond mõjutab otseselt lapse arengut?

- Jah
- Ei

5. Milliseid õppe- ja kasvatustegevuse valdkondi kõige enam kasutate lastele looduskeskkonna tutvustamisel?

- Mina ja keskkond
- Keel ja kõne

- Eesti keel kui teine keel
- Matemaatika
- Kunst
- Muusika
- Liikumine

6. Kui tihti te õpite õues?

- 3-4 korda nädalas
- Kord nädalas
- Kord kuus
- Kord igal aastaajal
- Harvemini

7. Millised teemad sobivad Teie arvates kõige rohkem õuesõppeks? Võib märkida ka mitu vastust.

- Keele õppimine
- Looduse tundma õppimine
- Muusika
- Kunstiõpetus, käsitöö
- Matemaatika
- Muu...

8. Milliseid meetodeid Teie arvates on efektiivne kasutada lasteaias lastele looduskeskkonna tutvustamiseks? Võib märkida mitu vastust.

- Vaatlused
- Katsed
- Õppemängud
- Õppekäik loodusesse
- Maastikumäng
- Käeline tegevus
- Muuseumid, looduskooli külastamine
- Muu...

9. Milliseid õppematerjale kasutate looduskeskkonna tutvustamiseks lastele lasteaias?

- Loodus ise
- Töövihik
- Ise teen töölehed
- Muu...

10. Kuidas reageerivad lapsevanemad õuesõppele?

- On nõus toetama, abistama
- On nõus, annavad kaasa vajalikud vahendid (riided vastavalt ilmale, piknikutoit)
- On ükskõiksed, ei huvitu, mis lasteaias toimub
- Ei meeldi, ei luba oma lapsel osaleda

11. Mis takistused või probleemid ilmnevad looduskeskkonna tutvustamisel lastele?

- Muutuv, halb ilmastik
- Puuduvad õuealad
- Puuduvad vahendid
- Ajapuudus
- Suur vastutus laste turvalisuse pärast
- Distsipliini hoidmine
- Mets või looduslik park kaugel
- Muu...

12. Kas Teie arvates käite õues õppimas piisavalt palju?

- Jah
- Ei

13. Millest tunnete puudust, et saaks rohkem lastele tutvustada loodust ja looduskeskkonda?

- Märgistatud rajad
- Töölehed, materjalid
- Aeg
- Õpetaja abid (meeskonnast)
- Muu...

14. Milliseid looduslikke materjale kasutavad lapsed kõige rohkem oma vabas mängus?

Võib märkida mitu vastust.

- Oksad
- Lehed
- Vesi
- Kivid
- Koor
- Käbid
- Liiv
- Muld
- Muru
- Lilled
- Muu...

15. Kas Teie lasteaia on loodud võimalused ka siseruumis kasutada lapsel vabas mängus looduslikke materjale? Kui vastus on jah, siis muu reale täpsustage milliseid?

- Ei
- Jah
- Muu...

16. Kui tihti kasutab laps võimalust mängida looduslike materjalidega?

- Alati
- Teie poolt suunatuna
- Kätte saamise võimalusel
- Mitte kunagi

17. Kas looduslikud materjalid on tõhusad abivahendid lapsele looduskeskkonna tutvustamiseks?

- Jah
- Ei

18. Kas Teie arvates peaks rohkem rakendatama lasteaedades õuesõpet looduskeskkonna tundma õppimisel?

- Jah
- Ei